

Pietari

Pietari oli Jeesuksen kahdentoista apostolin johtaja ja puhemies. Hän oli ensimmäinen, joka tunnusti Jeesuksen Messiaaksi. Yhdessä Jaakobin ja Johanneksen kanssa hän muodosti apostolien ydinryhmän, joka näki niin Jeesuksen kirkastumisen Kirkastusvuorella kuin hänen ahdinkonsa Getsemanessakin. Jeesus antoi alun perin Simon-nimiselle oppilaalleen nimen Pietari, Kallio, jolle kirkko rakennettiin. Jeesuksen pidätyksen jälkeen Pietari seurasi Jeesusta ylimmäisen papin pihaan ja kielsi siellä kolmasti mestarinsa. Pietari oli eräs Jeesuksen ylösnousemuksen varhaisia todistajia. Jeesuksen taivaaseenastumisen jälkeen hän johti Jerusalemin alkuseurakuntaa. Hänen johdollaan ympärileikkaamattomille pakanoillekin avautui tie kristilliseen kirkkoon. Pietarin myöhemmät elämänvaiheet eivät ole tunnettuja, mutta perimätiedon mukaan hän toimi Rooman ensimmäisenä piispana. Hän lienee saanut surmansa ensimmäisessä kristittyjen vainossa keisari Neron aikana vuonna 64 jKr. Kertoman mukaan hänet ristiinnaulittiin pää alaspäin.

1. Pietari, johtaja

Kaikki Uuden testamentin apostolien luettelot mainitsevat ensimmäisenä Pietarin. Hänet kuvataan evankeliumeissa opetuslapsijoukon johtajana ja puhemiehenä. Apostolien tekojen mukaan hän johti myös Jerusalemin alkuseurakuntaa ensimmäisen helluntain jälkeen. Kenestäkään Jeesuksen opetuslapsesta ei kerrota niin paljoa kuin Pietarista.

Pietari tunnetaan Uudessa Testamentissa usealla nimellä. Hänen alkuperäinen nimensä oli Simon, Matteuksen evankeliumin (16:17) mukaan Simon bar-Jona eli Joonan poika. Jeesus itse antoi Simonille uuden nimen Keefas, joka tarkoittaa kalliota. Keefas on kreikaksi Petros, josta suomen Pietari on johdettu.

Ennen kutsumistaan opetuslapseksi Pietari toimi kalastajana Kapernaumissa, Genesaretin järven rannalla, yhdessä veljensä Andreaksen kanssa. Tavattuään Pietarin Jeesus kutsui tämän veljineen ”ihmisten kalastajaksi” (Markus 1:17). Pietari on ainoa Jeesuksen apostoleista, jonka varmuudella tiedetään olleen naimisissa. Markuksen evankeliumissa (1:30) mainitaan Pietarin anoppi, ja Paavalin mukaan Pietari kuljetti lähetysmatkoillaan mukanaan vaimoaan, joka myös oli kristitty (1. Korinttilaiskirje 9:5).

Yhdessä Sebedeuksen poikien Jaakobin ja Johanneksen kanssa Pietari muodosti opetuslapsijoukon ydinryhmän, joka sai olla läsnä Jeesuksen elämän tärkeissä käännekohtissa. He todistivat Jairuksen tyttären kuolleista herättämistä (Markus 5:37), saivat olla läsnä kirkastusvuorella, kun Jeesus ilmaisi jumalallisen kirkkautensa (Markus 9:2) ja myöhemmin Getsemanen puutarhassa, kun ahdistus ja kauhu valtasivat Jeesuksen (Markus 14:33).

Pietarilla kuvataan olleen erityisasema apostolien joukossa. Hän oli eräänlainen apostolien puhemies, joka usein puhui muiden puolesta. Erityisen tärkeä tämä rooli oli Pietarin suuren tunnustuksen yhteydessä Filippoksen Kesareassa. Hän on evankeliumeissa ensimmäinen, joka tunnusti Jeesuksen messiaaksi (Markus 8:29). Kertomuksen jatko tosin osoittaa, ettei Pietarikaan ymmärtänyt, mitä Jeesuksen messiaanisuus oikeastaan tarkoitti. Kun Jeesus heti Pietarin tunnustuksen jälkeen alkoi puhua omasta kärsimyksestään ja kuolemastaan, Pietari kutsui hänet erilleen ja alkoi nuhdella häntä (Markus 8:32). Tämän jälkeen Jeesus nuhteli ankarasti Pietaria kutsuen häntä ”Saatanaksi”, jonka ajatukset ovat ihmisistä eikä Jumalasta (Markus 8:33).

Evankelista Matteus kuvaa tarkemmin tätä kohtausta. Hänen mukaansa Jeesus tunnusti, että Pietarin sama käsi-tytys hänestä messiaana oli jumalallinen ilmoitus (Matteus 16:17). Samassa yhteydessä hän antoi Simonille nimen Pietari, koska tämä oli Kallio, jolle Kristus tuli perustamaan kirkkonsa (Matteus 16:18). Hän lupasi Pietarille myös ”taivasten valtakunnan avaimet” (Matteus 16:19).

Ei ole selvää, millä lailla Jeesus sanoi perustavansa kirkkonsa Pietarille, jotkut näkevät tässä ennen muuta viittauksen Pietarin lausumaan tunnustukseen, ei häneen henkilönä. Myöskään Pietarin saamat avaimet eivät tässä yhteydessä ole aivan selvät. Niissä voidaan nähdä viittaus hänen toimintaansa alkukirkon johtajana. Tuossa asemassa hän ”avasi” evankeliumin ja Jumalan valtakunnan ovia kolmelle eri ryhmälle: juutalaisille heti ensimmäisenä hel- luntaina (Apostolien teot 2:14-41), samarialaisille (Apostolien teot 8:15-17) ja myöhemmin Corneliuksen talossa ympärileikkaamattomille pakanoille (Apostolien teot 10:25-48).

Jeesuksen pidätyksen jälkeen Pietari seurasi häntä ylipapin pihaan, jossa hän piikatyön pelottelemana kielsi Jeesuksen kolmesti (Matteus 26:69-75). Tämä lienee ollut Pietarin elämän suurin alennuksen hetki. Pietarista tuli kuitenkin

1. Pietari, johtaja

ylösnousseen Jeesuksen tärkeimpiä todistajia. Ylönousemuksen jälkeen enkeli lähetti naiset viemään sanomaa ylönousemuksesta apostoleilleen, nimeltä mainiten myös Pietarille (Markus 16:7). Sekä Luukkaan (24:12) että Johanneksen (20:3) mukaan Pietari riensi Jeesuksen haudalle heti kuultuaan ylönousemuksesta ja havaitsi haudan tyhjäksi. Myös varhainen kristillinen perimätieto mainitsee Pietarin Jeesuksen ylönousemuksen todistajana (1. Korinttilaiskirje 15:5). Johanneksen evankeliumi kertoo yhdestä tällaisesta ilmestymisestä Tiberiaanjärvellä. Siellä Jeesus kysyi Pietarilta kolmesti, rakastiko tämä häntä, antaen näin hänelle mahdollisuuden hyvittää kolminkertaisen kieltonsa. Jeesus myös antoi Pietarille tehtävän ruokkia ja kaita lampaitaan (Johannes 21:15-17).

Apostolien tekojen mukaan Pietari toimi Jerusalemin alkuseurakunnan itseoikeutettuna johtajana. Hän johti puhetta kokouksessa, jossa valittiin seuraaja itsemurhan tehneelle Juudas Iskariotille (Apostolien teot 1:15). Helluntaina Pietari piti puheen, jonka seurauksensa suuri joukko juutalaisia kääntyi kristityiksi (Apostolien teot 2:14-41). Myöhemmin Pietari kastoi ensimmäiset ympärileikkaamattomat seurakunnan jäseniksi, avaten näin pelastuksen oven pakanoil-

lekin (Apostolien teot 10:25-48). Pietari johti puhetta, kun kristittyjä vainotaan suuren neuvoston edessä (Apostolien teot 4:8; 5:29) Hänet vangittiin kahdesti, mutta kummallakin kerralla hän onnistui pääsemään vapauteen.

Pietari lienee lähtenyt Jerusalemissa Herodes Agrippa I:n aloittaman vainon jälkeen. Apostolien teot 12:17 toteaa yksinkertaisesti, että hän lähti Jerusalemissa ja meni ”toiseen paikkaan”. Hänen tämän jälkeisistä elämänvaiheistaan ei ole varmaa tietoa. Perimätiedon mukaan hän matkusti Roomaan ja toimi siellä kaupungin ensimmäisenä piispana. Uudessa testamentissa on kaksi Pietarin nimeä kantavaa kirjettä, joiden aitous on tosin kyseenalainen. 1. Pietarin kirjeen 5:13 mukaan hän olisi ollut Babylonissa kirjeen kirjoitusaikaan. Tämä voi olla myös salattu viittaus Roomaan.

Johanneksen evankeliumi viittaa Pietarin marttyyrikuolemaan (Johannes 21:18-19). Perimätiedon mukaan Pietari olisi surmattu keisari Neron vainoissa 63 tai 64 jKr. ristiinnaulitsemalla hänet pää alaspäin. Varmaa tietoa asiasta ei ole. Hänen hautansa arvellaan olevan nykyisen Pietarinkirkon alla. Pietarin apostolinen tunnus on ylösalaisin oleva risti tai taivasten valtakunnan avaimet.

1

2

3

4

5

6

7

8

Andreas

Andreas oli apostoli Pietarin veli. Yhdessä veljensä kanssa hän toimi Genesaretin järvellä kalastajana, kunnes Jeesus kutsui hänet ”ihmisten kalastajaksi”.

Hän oli ensimmäinen apostoliksi kutsuttu, ja juuri hän esitteli Pietarin Jeesukselle. Andreas lienee ollut hiljainen ja syrjäänvetäytyvä mies, joka näki elämäntehtäväkseen ihmisten kutsumisen Jeesuksen luo.

2. Andreas, veli

Andreas ja Pietari olivat toinen kahdesta veljesparista Jeesuksen apostolien joukossa, toinen veljespari oli Jaakob ja Johannes, Sebedeuksen pojat. Andreas esiintyy lähes aina yhdessä kuuluisamman veljensä Pietarin tai suuremman opetuslapsijoukon kanssa. Hänestä kerrotaan hyvin vähän erillistä tietoa, vaikka hänet usein esitetäänkin yhtenä pääapostoleista.

Johanneksen evankeliumin mukaan Andreas ja Pietari olivat kotoisin Galilean Betsaidasta (Johannes 1:44), kun taas Markus kertoo, että hän asui veljineen Kapernaumissa (Markus 1:29). On mahdollista, että veljekset olivat muuttaneet Kapernaumiin vasta aikuisiällä. Sekä Andreas että Pietari olivat ammatiltaan kalastajia.

Johanneksen evankeliumin mukaan Andreas oli ensimmäinen, jonka Jeesus kutsui seuraajakseen apostoliksi (Johannes 1:40). Häntä onkin vanhan kirkon ajoista kutsuttu nimellä protokleetti, ”ensiksi kutsuttu”. Kysyy rohkeutta olla ensimmäinen, tunnustaa julkisesti vakaumuksensa. Juuri Andreas kertoi Jeesuksesta veljelleen Pietarille ja vei tämän Jeesuksen luokse (Johannes 1:41-42).

Toinen tapaus, jossa Andreas esitteli jonkun Jeesukselle, on Johanneksen 6. luvussa kerrottu ruokkimisihme – tosin tästä ihmeestä kertovat kaikki evankelistat, vaikka hieman eri muodossa. Jeesus oli juuri kysynyt opetuslapsi Filippukselta, kuinka 5 000 ihmisen väkijoukon ruokkiminen olisi mahdollista. Tämä arvioi, että tarvittaisiin lähes työmiehen vuosipalkka, ennen kuin väenpaljoudelle saataisiin edes suupalanen kullekin (Johannes 6:7). Tällöin Andreas puuttui puheeseen ja toi Jeesuksen luo pienen pojan, jolla oli eväinä viisi leipää ja kaksi kalaa (Johannes 6:8-9). Andreas ei toki ymmärtänyt, miten niin pienestä ruokamäärästä voisi riittää tuhansille, mutta ilmeisesti hän luotti Jeesuksen kykyyn tehdä ihmeitä.

Vielä kolmannenkin kerran Andreas toi ihmisiä Jeesuksen luo. Johanneksen evankeliumin 12. luvussa joukko kreikkalaisia kääntyi Filippuksen puoleen, koska he halusivat tavata Jeesuksen. Filippus ei kuitenkaan suostunut oikopäätä, vaan kysyi neuvoa Andreakselta. Vasta Andreaksen johtamana kreikkalaiset pääsivät Jeesuksen luo (Johannes 12:22). Sekä kertomuksessa leivänlisäyksestä että tässä Andreas ja Filippus esitetään tavallaan vastakohtina.

2. Andreas, veli

Molemmat ovat hiljaisia ja harkitsevia, mutta Filippuksen harkinta on lähinnä järkipäistä. Sen sijaan Andreuksen harkinta kuvastaa syvää uskoa ja luottamusta.

Evankeliumitraditiossa Andreas jää kovin veljensä Pietarin varjoon. Hänestä välittyy kuva hiljaisesta, nöyrästä ja syrjäänvetäytyvästä miehestä. Hän ei pyrkinyt esille, vaan toimi hiljaisesti. Kuitenkin hän toi toistuvasti ihmisiä Jeesuksen luo, täyttäen näin apostolin kutsumustaan.

Myöhemmän perimätiedon mukaan Andreas saarnasi ensimmäisenä kristittyinä Konstantinopolin kaupungissa. Hänen on kerrottu myös matkanneen sekä Venäjälle että Skotlantiin. Nykyään molemmat maat kunnioittavatkin Andreasta suojeluspyhimyksenään. Andreas teloitettiin tarinan mukaan x:n muotoisella ristillä, joka tunnetaan myös Andreaan ristinä. Siitä on tullut myös hänen apostolinen tunnuksensa.

1

2

3

4

5

6

7

8

Jaakob

Sebedeuksen poika

Jaakob, Sebedeuksen poika, oli apostoli Johanneksen veli. Kuten Pietari ja Andreas, hekin toimivat kalastajina Genesaretinjärvellä. Veljeksiä kutsuttiin myös Jeesuksen antamalla nimellä Boanerges eli ukkosenjylinän pojat. Tämä lienee viittaus heidän kiivaaseen ja äkkipikaiseen luonteeseensa.

Veljekset kuvataan, paitsi kiivasluontoisiksi, myös kunnianhimoisiksi.

He halusivat päästä hallitsemaan Jumalan valtakuntaa Jeesuksen vierellä, valtakunnan parhailla paikoilla. Jaakob kuului yhdessä veljensä Johanneksen ja Pietarin kanssa Jeesuksen opetuslasten ytimeen. He saivat seurata Jeesusta sekä Kirkastusvuorelle että Getsemanen puutarhaan. Jeesuksen ylösnousemuksen jälkeen he johtivat alkuseurakuntaa sen ”pylväinä”.

Jaakob on ainoa apostoli, jonka marttyyrikuolemasta kerrotaan Uudessa testamentissa. Hänet mestattiin Jerusalemissa kuningas Herodes Agrippa I:n vainoissa noin vuonna 44 jKr.

3. Jaakob, ukkosenjulinän poika

Pietarin ja Andreaksen lisäksi Jeesuksen opetuslasten joukossa oli toinenkin veljespari, Jaakob ja Johannes. Heidtä kutsutaan heidän isänsä mukaan Sebedeuksen pojiksi. Jeesuksen kutsuessa heidät seuraajikseen he olivat pariaikaa kalastamassa isänsä omistamalla kalastusaluksella. Koska heidän isänsä yrityksessä oli myös palkkalaisia, voimme päätellä yrityksen olleen vakavaraisen ja perheen varakkaan (Markus 1:19-20).

Jaakob ja Johannes tunnetaan myös arameankielisellä lisänimellä Boanerges. Markuksen evankeliumin mukaan Jeesus itse antoi veljeksille tämän lisänimen, joka merkitsee ”ukkosenjulinän poikia” (Markus 3:17). Evankeliumi ei tarkemmin selitä, miksi veljekset saivat tämän lisänimen, mutta voimme arvella sen johtuneen heidän kiivaasta ja kuohahteleavasta luonteestaan. Tämä tuli esille esimerkiksi erään samarialaisen kylän kohdalla, joka kieltäytyi laske-
masta Jeesusta oppilaineen sisälle kylään. Tällöin Jaakob ja Johannes halusivat pikaistuksissaan kutsua tulen taivaasta hävittämään kaupungin maan tasalle. Jeesus joutuikin nuhtelemaan oppilaitaan sanoen: ”Te ette tiedä, minkä hengen omia olette” (Luukas 9:54-55).

Äkkipikaisuuden lisäksi myös kunnianhimo tuntuu olleen Jaakobia ja Johannesta yhdistänyt luonteenpiirre. Näin voimme päätellä siitä, että he halusivat saada parhaimmat paikat Jeesuksen vierellä hänen tulevassa valtakunnassaan. He halusivat tulla Jeesuksen lähimmiksi miehiksi ja neuvonantajiksi (Markus 10:37). Vaikka he sen kummemmin ajattelematta jopa lupasivat seurata Jeesusta kuolemaan, totesi Jeesus, ettei asema Jumalan valtakunnassa ollut hänen annettavanaan (Markus 10:40).

Inhimillisistä puutteistaan huolimatta Jaakob ja Johannes kuuluivat Pietarin ohella Jeesuksen opetuslasten sisäpiiriin. He muodostivat kahdentoista opetuslapsen joukon ytimen, samoin kuin ne kaksitoista muodostivat Jeesuksen seuraajien ydinjoukon. Pietari, Jaakob ja Johannes pääsivät näkemään, miten Jeesus herätti kuolleista Jairuksen tyttären (Markus 5:37). Myöhemmin Jeesus otti heidät mukaansa kirkastusvuorelle todistamaan hänen jumalallista kirkkauttaan (Markus 9:2).

Jeesuksen kuolemaa edeltävänä yönä he valvoivat Jeesuksen kanssa Getsemanen puutarhassa, tuntien hänen ahdistuksensa tuskan ja syvyyden (Markus 14:33). Pietari, Jaakob ja Johannes saivat siis todistaa Jeesuksen julkisen palveluksen salaisimpia ja intiimimpiä hetkiä, niin hänen kirkastumistaan kuin hänen kuolemanpelkoaan ja ahdistustaankin.

Kuten Andreaskin, Jaakob on jäänyt veljensä Johanneksen varjoon. Evankeliumit eivät koskaan mainitse Jaakobia erillään Johanneksesta, ja häntä kutsutaan usein joko Sebedeuksen pojaksi tai Johanneksen veljeksi. Jaakob tiesi, mitä oli tulla tunnetuksi toisen veljenä.

Ainut erillinen viittaus Jaakobiin on kertomus hänen marttyrikuolemastaan Apostolien teoissa. Uusi testamentti kertoo vain kahden apostolin kuolintavan: Juudas Iskariotin itsemurhan ja Jaakobin varhaisen marttyrikuoleman, vain noin vuosikymmen ensimmäisen helluntain jälkeen. Itse asiassa Jaakob kuvataan Apostolien teoissa toisena kristittynä marttyyrinä Stefanoksen jälkeen.

Pahamaineisen kuningas Herodes Agrippa I:n kerrotaan mestauttaneen miekalla Jaakobin, aloittamansa kristittyjen vainon yhteydessä (Apostolien teot 12:1-2).

Perimätiedon mukaan Jaakob matkusti ennen kuolemaansa koko Välimeren ympäri saarnaten evankeliumia. Erityisen kauan hänen kerrotaan viipyneen Espanjassa, jonne hän myös perusti useita seurakuntia. Tarinan mukaan hänen ruumiinsa kuljetettiin hänen kuolemansa jälkeen Jerusalemissa Espanjaan, Santiago de Compostelaan, ”Tähtivuoren Pyhään Jaakobiin”, joka on nykyäänkin suosittu pyhiinvaelluskohde.

Johannes

Johannes oli apostoli Jaakobin veli. Hänet on veljensä lailla kuvattu kiivaana ja kuohahtelevana luonteena, jonka vuoksi Jeesus kutsui veljiä nimellä Boanerges eli ukkosenjylinän pojat. Yhdessä veljensä Jaakobin ja Pietarin kanssa Johannes muodosti opetuslapsijoukon ytimen, joka sai seurata Jeesusta poikkeuksellisen läheltä. He saivat todistaa niin Jeesuksen kirkastumista kuin hänen kuolemanpelkoaan ja ahdistustaan Getsemanessakin. Jeesuksen kuoleman jälkeen tämä kolmen opetuslapsen ryhmä johti alkuseurakuntaa sen ”pylväinä”.

Kirkollisen perimätiedon mukaan apostoli Johannes on kirjoittanut Uuden testamentin Johanneksen evankeliumin, kolme Johanneksen kirjettä ja Ilmestyskirjan. Koska rakkaus on tärkeä teema hänen kirjoituksissaan, Johannesta kutsutaan usein ”rakkauden apostoliksi”. Johanneksen kerrotaan olleen apostoleista ainoa, joka sai kuolla luonnollisen kuoleman. Hänen sanotaan kuolleen korkeaan ikään ehtineenä Efesoksen kaupungissa, jossa hän oli asunut yhdessä Jeesuksen äidin Marian kanssa.

4. Johannes, rakkauden apostoli

Jaakob ja Johannes tunnettiin yhteisellä nimellä Sebedeuksen pojat. Ennen kutsumistaan apostoliksi he työskentelevät Genesaretin järvellä heidän isänsä omistamassa kalastusyrityksessä. Jeesus kutsui Jaakobia ja Johannesta myös nimellä Boanerges eli ”ukkosenjylinän pojat”, ilmeisesti heidän kiivaan ja äkkipikaisen luonteensa takia (Markus 3:17). Yhdessä Jaakobin ja Pietarin kanssa Johannes kuului opetuslapsijoukon sisäryhmään, joka sai todistaa niin Jeesuksen kirkastumista (Markus 9:2) kuin hänen kuolemantuskaansa Getsemanen puutarhassa (Markus 14:33).

Kirkollinen perimätieto on yhdistänyt Johanneksen neljännen evankeliumin esiintyvään salaperäiseen hahmoon, jota kutsutaan nimellä ”opetuslapsi, jota Jeesus rakasti” tai ”opetuslapsi, joka oli Jeesukselle rakkain”.

Hän esiintyy Jeesuksen jäähyväisaterialla Jeesuksen seurassa, nojaten päätään Jeesuksen rintaa vasten. Hän on ainoa, joka tohtii kysyä Jeesukselta lisätietoja, kun Jeesus puhuu tulevasta kavalluksestaan (Johannes 13:23-25). Myöhemmin hän ja Pietari seurasivat Jeesusta ylimmäisen papin pihaan (Johannes 18:15). Hän valvoi Jeesuksen ristinäärellä todistaen tämän kuolemaa, ja Jeesus uskoi äitin-

sä tämän rakkaimman opetuslapsensa haltuun (Johannes 19:26-27). Jeesuksen noustua ylös kuolleista rakastettu opetuslapsi riensi haudalle yhdessä Pietarin kanssa. Hän saapui tyhjän haudan luokse ennen Pietaria, mutta antoi Pietarin mennä sisään ensimmäisenä (Johannes 20:3-4). Johanneksen evankeliumin viimeisen luvun mukaan nimenomaan tämä rakkain opetuslapsi on kirjoittanut evankeliumin (Johannes 21:24).

Perimätieto, joka yhdistää Johanneksen evankeliumin rakkaimman opetuslapsen apostoli Johannekseen, on hyvin vanha. Kirkkoisä Irenaeus viittasi siihen jo 100-luvun lopulla. Hän kertoi saaneensa tiedon opettajaltaan Polykarpokselta, joka puolestaan oli nuoruudessaan ollut Johanneksen oppilas. Perinteen mukaisesti Johannes on kirjoittanut evankeliumin lisäksi myös kolme Johanneksen kirjettä sekä Johanneksen ilmestyksen. Irenaeuksen mukaan Johannes eli Vähän-Aasian Efesoksessa aina keisari Trajanuksen aikaan asti – Trajanuksesta tuli keisari vuonna 98 jKr. Hän olisi siis elänyt erittäin pitkän elämän, vaikka häntä pidetäänkin yleensä Jeesuksen opetuslapsijoukon nuorimpana.

4. Johannes, rakkauden apostoli

Ilmestyskirjan (1:9) mukaan hänet oli keisari Domitianuksen vainojen aikaan karkotettu Egeanmerellä sijaitsevalle Patmoksen saarelle. Ilmeisesti hän kuitenkin sai palata takaisin kotiinsa vainojen päätyttyä.

Nuorempana äkkipikaisesta ja kuohahtelevasta Johanneksesta tuli rakkauden apostoli. Ei kukaan Uuden testamentin kirjoittaja ole kirjoittanut rakkaudesta niin paljon kuin hän. Johannes mainitsee rakkauden kirjoituksissaan yli viisikymmentä kertaa. Johanneksen (3:16) kynästä on peräisin pienoisevankeliumi: ”Sillä niin on Jumala maailmaa rakastanut, että hän antoi ainoan Poikansa, jottei yksikään, joka häneen uskoo, hukkuisi, vaan saisi iankaikkisen elämän.” Hän on myös tallentanut Jeesuksen antaman ”uuden käskyn”: Rakastakaa toisianne! (Johannes 13:34).

Perimätiedon mukaan Johannes oli opetuslapsijoukon ainoa, joka sai kuolla luonnollisen kuoleman. Iäkkään Johanneksen kerrotaan vielä ennen kuolemaansa pitäneen puheita, joiden sanoma oli yksinkertainen: rakastakaa toisianne! Johanneksen apostolinen tunnus on malja, josta nousee käärme.

Tämä liittyy kertomukseen, jonka mukaan Johannes yritettiin kerran surmata antamalla hänelle myrkytettyä juomaa. Johanneksen siunattua maljan ristinmerkillä myrkyttyä kuitenkin poistui maljasta käärmeen muodossa, ja Johannes joi maljan itseään vahingoittamatta.

Tuomas

Tuomas tunnetaan usein ”epäilevänä Tuomaana”. Hän kieltäytyi uskomasta muiden apostolien kertomusta Jeesuksen ylösnousemuksesta, ennen kuin hän olisi nähnyt asian omin silmin ja koskettanut omilla käsillään Jeesuksen ylösnoussutta ruumista. Tuomas kuvataan siis pohdiskelevana ja älyllisenä, miehenä, joka haluaa itse varmistua asioista eikä luottaa kuulopuheisiin. Epäilyn sijasta hänen asennettaan voisi kuvata kyselyksi ja totuuden etsinnäksi. Nähtyään itse ylösnousseseen Jeesuksen Tuomas tuli vakuuttuneeksi ylösnousemuksen todellisuudesta ja piti siitä kiinni pelkäämättä. Tuomas oli ensimmäinen, joka ymmärsi täysin Jeesuksen jumalallisen luonteen. Juuri tämä Tuomaan usko esitetään Johanneksen evankeliumissa kristillisen uskon esikuvaksi.

5. Tuomas, kyselijä

Opetuslapsi Tuomasta saa usein kantaa lisänimeä epäilijä. Häntä pidetään heikon ja epäilevän uskon esikuvana. Tämä ei kuitenkaan tee oikeutta sille kuvalle, jonka Uusi testamentti hänestä antaa. Tuomaan epäily oli rehellistä, etsivää ja kyselevää epäilyä, joka halusi varmistua totuudesta, ennen kuin astui totuuden tielle. Vakuututtuaan Tuomas seurasi totuutta epäroimättä. Häntä voidaan pitää pikemminkin kypsän uskon ja terveen kyselemisen, kuin epäilyksen esikuvana.

Kuten Filippuskin, Tuomas mainitaan kaikissa Uuden testamentin opetuslapsiluetteloissa, mutta vain Johanneksen evankeliumi kertoo hänestä enemmän. Hänen ammatistaan, perhesuhteistaan tai yhteiskunnallisesta asemastaan ei ole mitään tietoa. Ainut viittaus perhesuhteisiin on hänen nimensä. Arameankielinen nimi Tuomas tarkoittaa ”kaksosta”, samoin kuin hänen kreikkalainen lisänimensä Didymos (Johannes 11:16) Tuomas mainitaan ensimmäisen kerran kertomuksessa Lasaruksen kuolleista herättämisestä. Jeesuksen ilmaistua halunsa lähteä Betaniaan katsomaan Lasarusta muut opetuslapset vastustelevat pelätessään henkensä puolesta.

Tällöin Tuomas toteaa: ”Mennään vain, kuollaan kaikki yhdessä.” (Johannes 11:16). Tuomas siis tunnustaa halunsa seurata Jeesusta, vaikka hän epäileekin tämän johtavan heidät kuolemaan. Tuomaan asenteessa yhtyy luja uskonvakaumus pessimismiin taipuvaan näkemykseen todellisuudesta.

Seuraavan kerran tapaamme Tuomaan yläsalissa, jossa Jeesus vietti jäähyväisateriaa opetuslastensa kanssa. Jeesus oli juuri ilmaissut lähtevänsä Isän luokse. Hän lupasi kuitenkin valmistaa sijaa oppilailleen, että hekin voisivat tulla sinne, minne Jeesus menee ennen heitä. Jeesuksen mukaan he kyllä tunsivat tien sinne. Tuomas vastasi: ”Herra, me emme tiedä, mihin sinä menet. Kuinka voisimme tuntea tien?” (Johannes 14:5). Tuomaan vastaus edusti tervettä maalaisjärkeä. Hänen ajatuksensa eivät kantaneet kuoleman rajan yli; hän ajatteli Jeesuksen vain lähtevän Jerusalemistä. Hän ei noin vain suostunut uskomaan uuteen elämään taivaassa.

Epäilijän nimen Tuomas on saanut ennen muuta siksi, ettei hän muitta mutkitta suostunut uskomaan todistusta siitä, että ristillä surmattu Jeesus oli noussut kuolleista ja eli. Hän ei nimittäin ollut paikalla, kun Jeesus ensimmäistä kertaa ilmestyi oppilailleen suljettujen ovien takana ja antoi heille tehtävän saarnata anteeksiantamusta. Heidän kertomuksiinsa Tuomas vastasi, ettei hän usko, ennen kuin on omin silmin nähnyt Jeesuksen, haavat hänen käsissään ja kyljessään (Johannes 20:25). Tässäkin kohtaa Tuomaan epäily oli lähinnä merkki terveestä maalaisjärjestä. Kuolneiden ylösnousemus ei kuulunut normaaliin päiväjärjestykseen sen enempää tuolloin kuin nykyäänkään, joten on täysin ymmärrettävää, että Tuomaan mielestä muut opetuslapset puhuivat joutavia. Ehkäpä he olivat niin sekaisin surusta, että olivat nähneet harhanäyn?

Ylösnoussut Kristus kuitenkin vastasi Tuomaan toiveeseen. Hän ilmestyi opetuslapsilleen toisen kerran, ja tuolloin Tuomasin oli läsnä. Ylösnoussut osoitti tuntevansa Tuomaan kysymykset ja ottavansa ne tosissaan. Hän kehotti Tuomasta tulemaan luokseen, koskettamaan hänen käsiään ja kylkeään sekä uskomaan (Johannes 20:27).

Tässä pisteessä Tuomaan epäily murtui, hänen kyselynsä sai vastauksensa. Emme tiedä, koskettiko hän oikeasti Jeesusta, vai riittikö pelkkä näkeminen ja hänen sanojensa kuuleminen vakuuttamaan Tuomaan. Joka tapauksessa Tuomas lausuu evankeliumin rohkeimman tunnustuksen: ”Minun Herrani ja minun Jumalani!” (Johannes 20:28)

Johanneksen evankeliumi kertoo jo alussa, että Jeesus on Jumala (Johannes 1:1). Tuomas on kuitenkin ensimmäinen, joka ymmärtää tämän ja lausuu sen ääneen. Kukaan muu opetuslapsista ei ole tätä ymmärtänyt, ei ennen Jeesuksen ylösnousemusta eikä sen jälkeenkään. Epäilevästä Tuomaasta tulee uskova Tuomas. Evankelista selittääkin kirjoittaneensa kirjansa, jotta sen lukijoilla olisi kaikilla Tuomaan usko (Johannes 20:29-31).

Tuomaan myöhemmistä vaiheista ei Raamatussa kerrota mitään. Kristilliset legendat kertovat hänen saarnanneen evankeliumia sekä Syyriassa että Intiassa, jossa asuvat tuomaskristityt kertovat olevansa Tuomaan käännyttämien jälkeläisiä. Hänen tunnuksensa on suorakulma.

Matteus ja Simon

Matteus ja Simon Kiivailija olivat kaksi opetuslasta, joiden maailmat olivat ennen Jeesuksen kutsua olleet mahdollisimman kaukana toisistaan. Matteus eli Leevi oli ollut veronkantaja, Simon taas seloottien vastarintaliikkeen jäsen. Matteus keräsi verorahaa niille roomalaisille miehittäjille, jotka Simon ja muut selootit halusivat ajaa väkivalloin pois maasta. Veronkerääjät olivat halveksittuja, koska heitä pidettiin ahneina ja maanpettureina, selootit taas usein ihailtuja. Jeesus onnistui yhdistämään seuraajinaan kaksi täysin erilaista maailmankuvaa edustavaa ihmistä. Matteus, joka aiemmin oli saanut kokea halveksuntaa ja torjuntaa, löysi Jeesuksen seuraajana rakastavan ja hyväksyvän yhteisön. Simon taas löysi yhteisön, joka halusi toteuttaa unelman paremmasta maailmasta ilman verenvuodatusta ja vihaa. Matteus on perimätiedon mukaan kirjoittanut Uuden testamentin ensimmäisen evankeliumikirjan erityisesti juutalaisille Jeesuksen seuraajille.

6. Matteus ja Simon

Matteus, veronkerääjä ja evankelista

Matteus mainitaan yhtenä Jeesuksen opetuslapsista kaikissa opetuslasten luetteloissa. Matteuksen evankeliumissa hän on tullimies eli publikaani, jonka Jeesus kutsuu tullikamarin vastaanotolta Kapernaumista opetuslapsekseen (Matteus 9:9-13). Myöhemmin Jeesus aterioi Matteuksen kodissa, osoittaen siten, että pelastus oli tullut hänen osakseen. Sekä Markus (2:13-17) että Luukas (5:27-32) kertovat saman tapahtuman, mutta heidän kertomuksessaan tullimiehen nimi on Leevi (Markuksella vielä tarkemmin Leevi, Alfeuksen poika) eikä Matteus. On mahdollista, että Jeesus on antanut entiselle Leeville uuden nimen kutsuessaan hänet seuraajakseen. Nimi Matteus tarkoittaa suomeksi Jumalan lahjaa.

Jeesuksen ateriyhteys tullimiesten kanssa herätti hurkaissa juutalaisissa pahennusta. Heidän ammattiaan pidettiin tuohon aikaan hyvin kunnioittomana. Tullimiehiä pidettiin riistäjinä, jotka rikastuttivat itseään rehellisen ja työtätekevän kansan kustannuksella. Lisäksi heidän katsottiin työskentelevän maata miehittävän roomalaisen sotilasvallan laskuun ja hyväksi. Viime kädessä heidän

toimintaansa voitiin pitää jopa epäjumalanpalveluksena; kuuluihan Luvattu maa ja kaikki sen tuotto Vanhan testamentin mukaan Jumalalle, ei Roomalle.

Ateriyhteys on tuon ajan yhteiskunnassa voimakas yhteyden ja solidaarisuuden ilmaus. Aterioimalla tullimies Leevin kanssa Jeesus asettui Leevin tasolle, hänen tuekseen. Pahennusta lisäsi varmasti se, että Leevin kotiin tuli hänen lisäksi muitakin tullimiehiä ja muita ”syntisiä”. Jeesus asettui siis syntisten rinnalle, ei heidän, joita yleensä pidettiin vanhurskaina.

Kutsumalla Matteuksen seuraajakseen ja myöhemmin tulemalla hänen kotiinsa Jeesus osoitti, että hänkin oli Jumalan arvokas luomus ja sellaisena Jumalan rakastama ja arvostama. Ihmisten silmissä hän saattoi olla viheliäinen riistäjä ja vieraan vallan hännystelijä, mutta Jumala näki hänessä arvokkaan ihmisen, Jumalan kuvaksi luodun. Samalla häntä kohtasi Jumalan anteeksiantava ja uutta luova rakkaus. Matteus on esimerkki entisestä halveksitusta syntisestä, jonka Jumala kutsuu palvelijakseen.

6. Matteus ja Simon

Myöhempi kirkollinen traditio on pitänyt Matteusta myös ensimmäisen evankeliumin kirjoittajana. Tätä perimätietoa tosin nykyinen raamatuntutkimus pitää epäluotettavana. Matteuksen kerrotaan saarnanneen evankeliumia maanmiehilleen Luvatussa maassa. Tämän jälkeen hän olisi matkustanut vieraille maille seuraten Jeesuksen suurta lähetyskäskyä, jonka hän itse oli kirjoittanut muistiin evankeliuminsa loppuun. Perimätiedon mukaan Matteus saarnasi joko Etiopiassa, Persiassa tai Vähässä-Aasiassa, ja hän kärsi marttyyrikuoleman joko kivitettynä tai kuoliaksi poltettuna. Hänen kirkollinen symbolinsa, kolme lompakkoa, viittaavat hänen alkuperäiseen virkaansa tullimiehenä ja rahankerääjänä.

Simon, jota kutsuttiin Kiivailjaksi

Jeesuksen opetuslasten joukossa oli kaksi Simon-nimistä henkilöä. Toinen heistä on tullut paremmin tunnetuksi nimellä Pietari. Toinen, tuntemattomampi Simon, taas tunnetaan Matteuksen (10:4) ja Markuksen (3:19) evankeliumeissa lisänimellä Kananeus, Luukas (6:16; Apostolien teot 1:13) taas kutsuu häntä nimellä Kiivailija (kreikaksi zelotes). Kananeus ei ole viittaus Simonin kanaanilaiseen synty-

rään, kuten asia joskus tulkitaan, vaan se on arameankielinen sana, joka myös tarkoittaa ”kiivasta” tai ”kiivailijaa”.

”Kiivailija” voi olla viittaus Simonin äkkipikaiseen ja kärsimättömään luonteeseen. Luultavammin sana kuitenkin viittaa hänen menneisyyteensä. Selootit olivat Jeesuksen aikana toiminut maanalainen ryhmittymä, joka halusi vapauttaa Luvatus maan väkivalloin Rooman miehityksestä ja perustaa sinne vapaan juutalaisvaltion, jota hallittaisiin Mooseksen lain määräysten mukaisesti. On arveltu, että Barabbas, vanki, jota syytettiin murhasta ja kapinasta ja jonka väkijoukko huusi vapaaksi Jeesuksen sijasta, olisi ollut selootti. Jeesuksen kuoleman jälkeen vastakkainasettelu juutalaisten ja roomalaisten välillä kärjistyi kärjistymistään, ja samalla seloottien kannatus väestön parissa kasvoi. Lopulta selootit – joita monet juutalaiset pitivät vapaustais- telijoina ja roomalaiset taas terroristeina – aloittivat vuonna 66 jKr. aseellisen taistelun roomalaisia miehittäjiä vastaan. Taistelu päättyi juutalaisten täydelliseen tappioon ja Jerusalemin kaupungin tuhoamiseen vuonna 70 jKr.

Mikäli Simon todella on ollut seloottien vastarintaliikkeen jäsen, on hänen elämänsä täytynyt muuttua täydellisesti hänen kohdattuaan Jeesuksen. Hänen on luopunut väkivaltaisista ihanteistaan ja siirtynyt väkivallattomuuden kannattajaksi. Hän ei enää halunnut luoda Jumalan valtakuntaa maan päälle omin voimin, vaan hän odotti Jumalan pelastustekoa. Luvatus maan vapauttamisen sijasta hän alkoi odottaa Israelin lunastusta synnin orjuudesta.

Toisaalta Jeesuksen julistuksessa oli myös asioita, jotka varmasti puhuttelivat Simon seloottia. Jeesus puhui Israelin vapautuksesta. Hän lupasi vapautta sorretuille, köyhille, leskille ja orvoille. Jeesus julisti lujasti ja ihmisiä pelkäämättä Jumalan vanhurskautta ja hänen pyhää tahtoaan. Jeesuksen lujat sanat pahuutta ja vääryyttä vastaan lienevät puhutelleet Simonin oikeudentuntoa ja vanhurskauden kaipuuta.

Kutsuessaan Simon Kiivailijan opetuslastensa joukkoon Jeesus otti tietoisin riskin. Häntäkin voitiin syyttää – ja lopulta syytettiin – kapinanlietsojaksi.

Ilmeisesti Jeesus kuitenkin näki Simonissa muuttuneen miehen, miehen, jonka ihanteet ja arvomaailma oli muuttunut parempaan suuntaan, jonka ehdottomuus ja maailmankuvan yksioikoisuus oli jo kypsynyt aikuisuudeksi. Samalla hän ehkä aavisti hänessä vielä nuoruuden intoa ja kiivautta Jumalan asian puolesta.

Lisänimen Kiivailija lisäksi Uusi testamentti ei kerro Simonin elämästä. Hänen myöhemmistä vaiheistaan on olemassa monia keskenään ristiriitaisia perimätietoja. Hänen kerrotaan saarnanneen evankeliumia joko Pohjois-Afrikan Mauretaniassa (nykyisessä Marokossa) ja Egyptissä, Persiassa tai Kaukasuksella nykyisessä Georgiassa ja Armeniassa. Joskus hänen kerrotaan matkustaneen myös Isoon-Britanniaan. Hänen kerrotaan kärsineen marttyyrikuoleman joko nykyisessä Abhasiassa tai Linconshiressä Englannissa. Hänen ajatellaan kärsineen marttyyrikuoleman joko ristillä tai sahattuna kahtia.

Filippus, Bartolomeus Jaakob Alfeuksen poika, Juudas ei Iskariot

Filippus, Bartolomeus, Jaakob, Alfeuksen poika ja Juudas, ei Iskariot, kuuluvat tuntemattomampiin Jeesuksen opetuslapsiin. Filippus kuvataan varovaisena ja harkitsevana miehenä, jolla oli kosolti käytännön järkeä. Bartolomeus eli Natanael oli totuuden etsijä ja pohdiskelija, joka löysi etsimänsä tavattuun Jeesuksen. Juudas, joka ei ollut Iskariot, esittää Jeesukselle kysymyksen, joka osoittaa hänen kaivanneen avaraa ja maailmaan suuntautuvaa evankeliumia: hän halusi Jeesuksen ilmaisevan itsensä koko maailmalle, ei vain opetuslapsille. Jaakob Alfeuksen pojasta tiedämme vain nimen. Nämä neljä opetuslasta eivät nousseet esiin erityisten taitojensa, asemansa, syntyperänsä tai historiansa vuoksi. Heitä voidaan pitää maan hiljaisina, yksinkertaisina työmiehinä Herran vainiolla. Kuitenkin Jeesus valitsi heidät lähimmiksi seuraajikseen ja lähetti heidät viemään evankeliumia kaikkeen maailmaan.

6. Filippus, Bartolomeus, Jaakob ja Juudas

Filippus, harkitseva

Tuomaan ohella Filippus on apostoli, josta muut evankelistat kertovat vain nimen, mutta Johanneksen evankeliumi tietää kertoa enemmänkin. Hän oli kotoisin Betsaidasta, kuten Pietari ja Andreaskin (Johannes 1:44; 12:21). Todennäköisesti hän oli kalastaja Pietarin ja Andreaksen lailla. Hänen perheestään tai muusta taustastaan ei kerrota mitään. Jeesus kutsui hänet seuraajakseen heti veljesten Pietarin ja Andreaksen jälkeen.

Lähdettyään seuraamaan Jeesusta Filippus kertoi hänestä myös ystävälleen Natanaelille, jonka myöhempi perimätieto on samaistanut apostoli Bartolomeuksen kanssa (Johannes 1:45). Heidät mainitaankin apostolien listoissa aina yhdessä.

Seuraavaksi tapaamme Filippuksen Johanneksen 6. luvussa kerrotun ruokkimisihmeen yhteydessä. Ennen 5000 ihmisen ruokkimista Jeesus asetti evankelistan mukaan Filippuksen koetteelle kysymällä, miten niin suuri väkijoukko olisi mahdollista ruokkia. Filippuksen vastaus osoitti runsaasti järjestelykykyä ja käytännön harkintaa: ”Kahdensadan denaarin leivistä ei riittäisi heille edes pientä palaa kullekin” (Johannes 6:7).

Filippus pystyi karkeasti arvioimaan väkijoukon määrän sekä sen, että kuluisi lähes työmiehen vuoden palkka (denaari oli yhden päivän palkka), ennen kuin joukolle pystytäisiin tarjoamaan edes leipäpalanen kullekin. Filippuksella oli ilmeisesti lämmin sydän, ja hän halusi tarjota väenpaljoudelle syötävää, mutta hänen käytännön järkensä sanoi sen mahdottomaksi. Hän ei suostunut laskemaan sen varaan, että kohta voisi tapahtua ihme.

Filippuksen varovainen ja harkitseva mieli tulee esille myös 12. luvussa, jossa muutamat kreikkalaiset tulevat Filippuksen luo ja pyytävät, että tämä veisi heidät Jeesuksen luo (Johannes 12:21). He ehkä pitivät Filippusta, jolla oli kreikkalainen nimi, maanmiehenään tai ainakin kreikkalaisiin myötämielisesti suhtautuvana. Filippus ei kuitenkaan suostunut heti heidän pyyntöönsä. Hän halusi varmistautua asiasta neuvottelemalla ensin Andreaksen kanssa, ja vasta yhdessä he rohkenivat Jeesuksen puheille.

Viimeisen kerran Filippus mainitaan Jeesuksen jäähyväisateriaalla. Kerrottuaan opetuslapsilleen, että hän menee valmistamaan heille sijaa, Jeesus sanoi olevansa tie, totuus ja elämä, ainoa tie Isän Jumalan luo (Johannes 14:1-7). Tähtien Filippus vastasi: ”Herra, anna meidän nähdä Isä, muuta emme pyydä.” (Johannes 14:8)

6. Filippus, Bartolomeus, Jaakob ja Juudas

Filippuksen pyyntö kuulostaa hurskaalta ja vilpittömältä, mutta samalla mahdolliselta. Hän tuntuu pyytävän vain pientä suosionosoitusta, mutta halusikin jotain mahdollista. Hän halusi nähdä Isän, kaikkeuden Jumalan. Pyyntö oli kypsytön ja osoitti samalla, ettei Filippus tuntenut Jeesusta. Hän ei ymmärtänyt, että hänessä Jumalan Poika oli tullut ihmiseksi, Jumala oli tullut lihaksi. Jeesus opettikin: ”joka on nähnyt minut, on nähnyt Isän” (Johannes 14:9).

Filippus kuvataan varovaisena ja harkitsevana miehenä. Hän lähestyi asioita käytännön näkökulmasta; ei uskon varmuudella, mutta ei myöskään haihattelevasti. Myös Jeesuksen puheen Isän näkemisestä hän ymmärsi hyvin konkreettisesti – mutta ei niin konkreettisesti, että olisi tunnistanut Jeesuksessa näkymättömän Jumalan kuvan.

Kirkollinen perimätieto ei tiedä paljoakaan Filippuksen myöhäisemmistä vaiheista. Hänen mainitaan joskus saarnanneen Hieropoliksessa, nykyisessä Turkissa. Toisaalta hänen kerrotaan kärsineen marttyyrikuoleman skyyttien maassa, nykyisessä Ukrainassa. Filippuksen kerrotaan kärsineen ristinkuoleman. Hänen apostolinen tunnuksensa onkin risti. Hänen liitetään myös leipäkori, jossa usein on kuvattuna kaksi leipää (viittaus ruokkimisihmeeseen Johanneksen evankeliumin 6. luvussa).

106 Sinapin leirikeskus

Bartolomeus – Natanael, mies vailla vilppiä

Bartolomeus mainitaan Uudessa testamentissa vain apostolien luetteloissa Matteuksen, Markuksen ja Luukkaan evankeliumeissa sekä Apostolien teoissa. Johanneksen evankeliumissa häntä ei mainita lainkaan. Sen sijaan Johanneksen evankeliumi puhuu Natanaelistä, joka taas on tuntematon muissa evankeliumeissa. Kirkollinen perimätieto on 800-luvulta saakka pitänyt Bartolomeusta ja Natanaelia samana henkilönä. Apostolien listoissa Bartolomeus ja Filippus ovat aina yhdessä, ja Johanneksen evankeliumin mukaan juuri Filippus toi Natanaelin Jeesuksen luo. Monet tutkijat kuitenkin hylkäävät tämän samaistuksen perusteettomana.

Johanneksen evankeliumin 1. luvussa Filippus, jonka Jeesus on juuri aikaisemmin kutsunut seuraajakseen, kertoo Natanaelille: ”Me olemme löytäneet sen, josta Mooseksen laki ja Profeettojen kirjat todistavat! Hän on Jeesus, Joosefin poika Nasaretista.” (Johannes 1:45). Tähän Natanael vastaa jo lentäväksi lauseeksi muodostuneella kysymyksellä: ”Voiko Nasaretista tulla mitään hyvää?” (Johannes 1:46).

Filippuksen pyynnöstä hän kuitenkin meni itse katsomaan ja tuli vakuuttuneeksi. Hän tunnusti Jeesuksen rabbiksi, Jumalan Pojaksi ja Israelin kuninkaaksi (Johannes 1:49).

Natanael tuli vakuuttuneeksi, kun Jeesus kertoi nähneensä hänet istumassa viikunapuun alla (Johannes 1:48). Tämä ei suinkaan ollut viittaus syntiinlankeemuskertomukseen, kuten asiaa joskus tulkitaan. Viikunapuu oli yltäkyläisyyden vertauskuva, ja viikunapuun alla istuminen viittasi rauhaan. Viikunapuu oli näkyvä merkki Jumalan siunauksesta, ja näin ollen sitä pidettiin myös Jumalan läsnäolon paikkana. Sen alla oli hyvä pohtia Jumalan salaisuuksia. Kun Jeesus sanoi nähneensä Natanaelin viikunapuun alla, hän kuvasi tätä hurskaaksi mieheksi, joka mietti Jumalaa ja odotti häneltä tulevia siunauksia. Tähän viittaa myös Jeesuksen Natanaelista antama luonnehdinta ”oikea israelilainen, mies vailla vilppiä” (Johannes 1:47).

Natanaelista ei juurikaan kerrota tämän kohtaamiskertomuksen jälkeen. Tiedämme, että hän uskoi Jeesukseen ja että tämä kutsui Natanaelin seuraajakseen. Tapaamme Natanaelin vielä kerran, Genesaretinjärven rannalla, jossa hän oli kalastamassa Jeesuksen opetuslasten kanssa tämän

kuoleman ja ylösnousemuksen jälkeen (Johannes 21:2). Muiden oppilaiden tapaan Natanael siis kohtasi ylösnouseen Kristuksen ja sai kutsun hänen todistajakseen.

Kirkollinen traditio kertoo, että Natanael saarnasi evankeliumia Fryygiassa, Hieropoliissa ja Armeniassa, ehkä jopa Intiassa asti. Yksi legendoista kertoo, että hänet nyljettiin elävältä, ristiinnaulittiin ja sen jälkeen tapettiin nuijalla. Hänen apostolinen tunnuksensa on tämän perusteella nylkemisveitsi ja/tai irtinyljetty ihmisen nahka.

6. Filippus, Bartolomeus, Jaakob ja Juudas

Juudas, ei Iskariot, ja Jaakob Alfeuksen poika – unohdetut opetuslapset

Kaikista Jeesuksen opetuslapsista emme saa tietää paljoa. Tämä koskee erityisesti kahta opetuslasta, Juudasta, joka tunnettiin myös nimellä Taddeus tai Lebbeus, sekä Jaakob nuorempaa. Juudakselta on nimen lisäksi säilynyt vain yksi hänen esittämänsä kysymys Johanneksen evankeliumissa, Jaakobista tiedämme vain nimen.

Juudas oli Jeesuksen aikaan yleinen nimi, joten ei ole ihme, että hänellä oli kaksikin tuon nimistä opetuslasta. Evankelista Johannes erottaa hänet tarkasti kuuluisammasta kaimastaan sanomalla: ”Juudas – se toinen, ei Iskariot” (Johannes 14:22). Myös Luukkaan evankeliumissa esiintyy Juudas Iskariotin ohella toinenkin Juudas-niminen apostoli (Luukas 6:16; Apostolien teot 1:13). Matteuksella ja Markuksella ei ole tämän nimistä opetuslasta laisinkaan. Sen sijaan Matteuksen opetuslasten luettelossa esiintyy nimi Lebbeus (Matteus 10:3) ja Markuksella Taddeus (Markus 3:18). Kirkollinen perimätieto onkin samaistanut nämä opetuslapset Juudaksen kanssa. Luukkaan evankeliumi kutsuu häntä nimellä ”Jaakobin Juudas”, mikä yleensä katsotaan viittaukseksi hänen isänsä nimeen.

108 Sinapin leirikeskus

Ainut maininta Juudaksesta hänen nimensä lisäksi on hänen Johanneksen evankeliumissa Jeesukselle esittämänsä kysymys. Jeesus opetuslapsineen oli kokoontunut viettämään jäähyväisateriaa ennen Jeesuksen vangitsemista, tuomiota ja kuolemaa (Johannes 13-17). Aterialla Jeesus pesi opetuslastensa jalat, ilmaisi Juudas Iskariotin tulevan kavalluksen ja antoi seuraajilleen uuden käskyn rakastaa toinen toistaan, kuten hän itse oli heitä rakastanut. Jeesus myös puhui itsestään tienä ja totuutena sekä opetti tulevasta Puolustajasta, Pyhästä Hengestä. Tässä yhteydessä Juudas kysyi Jeesukselta: ”Herra, miksi teet niin? Miksi ilmaiset itsesi vain meille etkä maailmalle?” (Johannes 14:22)

Juudas edusti hyvin avaraa evankeliumin tulkintaa. Hänen mielestään Jeesuksen lupaukset ja ilmoitukset kuuluisivat koko maailmalle, ei vain pienelle ja valitulle opetuslasten joukolla. Jeesuksen vastaus tuntuu lähtevän siitä tosiasiasta, että kaikki eivät ota vastaan hänen sanomaansa: ”Se, joka ei minua rakasta, ei noudata minun sanaani...” (Johannes 14:23) Kuitenkin Juudaksen kysymyksessä saamme jo aavistaa näköalan evankeliumista, joka kulkee maitten ääriin asti. Sanat, jotka kerran lausuttiin pienelle opetuslasten joukolla Jerusalemin yläsalissa, kaikuivat nyt kaikkialla maailmassa.

Uuden testamentin Juudaksen kirjettä on pidetty juuri tämän opetuslapsen kirjoittamana, vaikka muunkinlaisia oletuksia on olemassa. Vuosisatojen ajan Juudas jäi Juudas Iskariotin varjoon, ja hänet käytännössä unohdettiin. Nykyään katolinen kirkko pitää häntä ”toivottomien tapausten suojeluspyhimyksenä”.

Jaakob Alfeuksen poika esiintyy apostolien luettelossa Matteuksella, Markuksella ja Luukkaalla sekä Apostolien teoissa, sen sijaan Johanneksen evankeliumissa häntä ei mainita lainkaan. Kirkollinen perimätieto kutsuu häntä myös Jaakob nuoremmaksi erotukseksi Jaakob vanhemmasta eli Jaakob Sebedeuksen pojasta, Johanneksen veljestä. Markus kertoo lisäksi, että hänen äitinsä nimi oli Maria, mutta hän ei ollut sama Maria kuin Jeesuksen äiti. Koska Matteuksen evankeliumin mukaan myös tullimies Leevin isän nimi oli Alfeus, on kirkollinen perimätieto joskus pitänyt Jaakobia Leevin eli Matteuksen veljenä. Tämä on kuitenkin puhdas oletamus, jolle ei ole tukea Uudessa testamentissa.

Kirkollisen tradition mukaan Jaakob nuorempi surmattiin sahaamalla hänet kahtia, minkä takia hänen apostolinen tunnuksensa on saha.

Juudas Iskariot

Juudas Iskariot on tullut tunnetuksi Jeesuksen kavaltajana, hänen nimensä merkitsee nykyään petturin esikuvaa. Juudas oli ainoa Jeesuksen oppilaista, joka ei ollut kotoisin Galileasta, hän tuli Keriiothin kylästä Juudeasta.

Juudaksen kavalluksen taustaa tai motiiveja ei tunneta tarkasti. On mahdollista, että hän oli pettynyt koko Jeesuksen ympärille syntyneeseen liikkeeseen ja halusi tuhota sen. Toisaalta voi olla, että hän halusi toiminnallaan pakottaa Jeesuksen seuraajineen aloittamaan aseellisen kapinan roomalaisia miehittäjiä vastaan. Jeesuksen kuoleman jälkeen Juudas Iskariotin kerrotaan katuneen kavallustaan. Hän kuoli pian Jeesuksen kuoleman jälkeen, joko oman käden kautta tai onnettomuudessa.

8. Juudas Iskariot, kavaltaja

Juudas Iskariot lienee Pietarin jälkeen Jeesuksen tunnetuin opetuslapsi. Tämä liittyy rooliin, joka hänellä oli Jeesuksen kuoleman yhteydessä. Kaikkien neljän evankeliumin mukaan Juudas kavalsi Jeesuksen viemällä juutalaisen sotilaspartion Jeesuksen piilopaikkaan Getsemanen puutarhassa, luovuttaen hänet näin juutalaisten johtomiesten käsiin. Nämä tuomitsivat Jeesuksen kuolemaan harhaopettajana ja luovuttivat hänet roomalaiselle maaherra Pontius Pilatukselle, joka puolestaan tuomitsi Jeesuksen kuolemaan kansanvillitsijänä. Juudas Iskariotin nimi onkin tullut merkitsemään kavaltajaa ja petturia.

Raamatun mukaan Jeesus kutsui itse Juudas Iskariotin opetuslastensa joukkoon, kuten muutkin apostolinsa (Markus 3:13). Hänen lisänimensä Iskariot ei ole merkitykseltään täysin selvä, mutta yleisemmin sen ajatellaan olevan muodostunut hepreankielisistä sanoista ish Kerioth eli mies Keriothista. Jos näin on asian laita, Juudas olisi ollut Jeesuksen opetuslapsista ainoa, joka ei ollut kotoisin Jeesuksen kotimaakunnasta Galileasta, vaan Juudeasta.

Uusi testamentti antaa erilaisia selityksiä Juudas Iskariotin kavallukselle. Markuksen evankeliumi toteaa ainoas-

taan, että Juudas meni ylipappien luo kavaltaakseen Jeesuksen heille. Hän ei vaadi rahaa, mutta ylipapit tarjoavat sitä hänelle (Markus 14:10). Matteus ja Johannes antavat ymmärtää, että Juudaksen motiivina oli nimenomaan rahanahneus. Matteuksen mukaan Juudas kysyi ylipapeilta, paljonko he maksaisivat Jeesuksesta. He lupaavat Juudakselle 30 hopearahaa (Matteus 26:15). Johanneksen mukaan Juudas Iskariot oli opetuslasten rahakukkaron vartija, joka kavalsi rahaa yhteisestä kassasta (Johannes 12:6). Ahneesta kavaltajasta on siis tullut ahne varas. Luukas puolestaan näkee Juudaksen kavalluksessa Saatanan juonen; Saatana menee Juudakseen ja saa tämän luovuttamaan Jeesuksen ylipapeille (Luukas 22:3, samoin myös Johannes 13:27).

Nykyajan raamatuntutkijat ovat pyrkinet löytämään muitakin selityksiä Juudaksen teolle. On arveltu, että hän olisi tuntenut itsensä syrjityksi Jeesuksen seuraajien joukossa, koska hän ei ollut galilealainen. On myös mahdollista, että hän oli pettynyt koko Jeesuksen ympärille syntyneeseen liikkeeseen; hän ehkä odotti pikemminkin Luvatun maan aseellista vapauttamista roomalaisten ikeen alta kuin anteeksiantamusta julistavaa saarnaajaa.

8. Juudas Iskariot, kavaltaja

Yleinen on ajatus, jonka mukaan Juudas Iskariot halusi pakottaa Jeesuksen toimintaan luovuttamalla hänet vastustajien käsiin. Tällöin Jeesuksen olisi ollut pakko aloittaa aseellinen kapina ja vastarinta. Juudaksen myöhempi kohtalo voikin viitata siihen, että Jeesuksen saama kuolemantuomio oli hänelle lopulta järkytys. Juudaksen Matteuksen evankeliumin mukaan osoittama katumus viittaa samaan suuntaan (Matteus 27:2-3).

Uudessa testamentissa on kaksi erilaista versiota Juudaksen kuolemasta. Matteuksen mukaan hän hirttäytyi (Matteus 27:5). Apostolien tekojen mukaan hän taas syöksyi päistikkaa alas maahan, niin että hänen vatsansa halkesi ja sisälmykset valuivat ulos (Apostolien teot 1:18). Eräs varhaisen kirkon isistä, Papias, on tallettanut kolmannen perimätiedon, jonka mukaan Juudaksen ruumis paisui muodottomaksi ja hän sai lopulta surmansa vaunujen törmättyä häneen ja hänen sisälmyksensä valuttua ulos.

Puhuessaan Juudas Iskariotin kohtalosta Pietari toteaa Apostolien tekojen alussa (1:25): ”Juudas luopui (apostolinvirastaan) mennäkseen sinne, minne kuului”. Juudas olisi voinut matkustaa vieraisiin maihin viemään sanomaa Vapahtajasta muiden apostolien tavoin, mutta hänen päämääränsä oli toinen. Juudaksen apostolinen tunnus on hirttoköysi tai kukkaro, josta kolikko valahtaa ulos (viittaus hänen varkauksiinsa apostolien yhteisestä kukkarosta).

Eeva

Eeva on Raamatun alkukertomuksissa ensimmäinen luotu nainen. Hänen nimensä on johdettu heprean ”elämää” tarkoittavasta sanasta. Raamattu kutsuu Eevaa ”kaikkien elävien äidiksi”, siis koko ihmiskunnan kantaäidiksi. 1. Mooseksen kirjan 2. luvun mukaan Jumala loi Eevan Aadamin, ensimmäisen miehen, kylkiluusta, mikä korostaa ihmiskunnan yhteistä alkuperää. Myöhemmin kerrotaan, miten Eeva käärmeen houkuttelemana rikkoi Jumalan antamaa käskyä ja söi paratiisin hyvän ja pahan tiedon puusta. Tämän takia ihmisen ja luonnon välinen suhde sekä miehen ja naisen välit rikkoutuivat ja vääristyivät. Tämä ei siis ollut Jumalan alkuperäinen luomistarkoitus vaan sen vääristymä. Eevan lankeamista on usein väärin pidetty merkinä naisen heikkoudesta ja suuremmasta syntisyydestä, Raamattu ei anna tähän aihetta.

1. Eeva

1. Mooseksen kirja 1:26-4:25

Eevan nimi on hepreaksi Hawwa, joka muistuttaa sanaa haja, elää. 1. Mooses 3:20 mukaan Eeva sai tämän nimen, koska hän on ”kaikkien elävien äiti”. Raamatun mukaan hän oli maailmanhistorian ensimmäinen äiti. Hänen osakseen tulivat niin äitiyden ilo kuin sen tuskakin. Hänhän sai synnyttää maailmaan kaksi poikaa, Kainin ja Abelin, joka myöhemmin tuli veljensä murhaamaksi. Eevasta tulee traaginen äitihahmo, joka menettää molemmat lapsensa. Abel kuolee väkivallan uhrina, Kain taas joutuu pakoilemaan lopun elämäänsä. Tosin Eeva synnyttää vielä kolmannenkin pojan, Setin, josta hän toteaa: ”Jumala on suonut minulle uuden jälkeläisen Abelin sijaan, jonka Kain tappoi” (1. Moos 4:25). Mutta voiko uusi lapsi koskaan tulla toisen korvajaksi?

Raamatun ensimmäisessä luomiskertomuksessa, 1. Mooseksen kirjan 1. luvussa, sekä mies että nainen luodaan yhtä lailla Jumalan kuviksi. ”Jumala loi ihmisen omaksi kuvakseen, Jumalan kuvaksi hän hänet loi, mieheksi ja naiseksi hän loi heidät.” (1. Mooses 1:27)

Mies ja nainen ovat siis Jumalan tasa-arvoisia luomuksia, ja yhdessä, ihmiskuntana, he muodostavat Jumalan kuvan. Myös miehelle ja naiselle annettu tehtävä on yhteinen: heidän tulee lisääntyä ja täyttää maa sekä pitää maasta huolta.

Kirjan toisessa ja kolmannessa luvussa, jotka ovat peräisin vanhemmasta lähteestä, alkukertomus kerrotaan toisin. Siinä Jumala muovaa ihmisen maan tomusta ja puhalttaa häneen elämän hengen, sen sijaan että loisi tämän sanallaan. Nainen syntyy miehen kylkiluusta, miestä myöhemmin, ”avuksi, joka oli hänelle sopiva” (1. Mooses 2:18) Tämäkin kertomus korostaa miehen ja naisen yhteyttä, terveitihän mies häntä ylitsevuotavalla riemulla: ”Tämä on luo minun luustani ja liha minun lihastani. Naiseksi häntä sanottakoon, miehestä hänet on otettu.” (1. Mooses 2:23) Silti kertomuksessa voidaan nähdä myös naista alistava sivujuonne, joka on noussut määrääväan asemaan kertomuksen myöhemmissä tulkinnoissa. Luomisjärjestyistä on alettu pitää myös arvojärjestyksenä, nainen on syntynyt miehen jälkeen ja on siis miehen alapuolella.

Eevaa ei useinkaan muisteta äitinä, vaan synnintekijänä, joka lankeamalla syntiin veti kärsimyksen ja kuoleman koko ihmisluvun ylle; tämä siitä huolimatta, että 1. Mooseksen kirjan 3. luku ei sisällä sen enempää sanaa ”synti” kuin sanaa ”lankeemukseen”. Kertomuksen mukaan Eeva tosin rikkoi Jumalan käskyn ja lankei käärmeeen houkutuksiin syömällä hyvän ja pahan tiedon puusta (1. Mooses 3:6). Tämä herättää kuitenkin kysymyksiä. Onko tiedon tavoittelu sinällään väärin? Eikö täyteen ihmisyyteen kuulu myös tieto hyvästä ja pahasta? Kertomus voidaan ymmärtää myös kertomukseksi ihmisen tulemisesta täydeksi ihmiseksi, lapsen kasvusta aikuiseksi. Tähän kuuluu myös pahan ja pahuuden tunteminen sekä oman kuolevaisuutensa ymmärtäminen.

1. Mooseksen kirjan 3. luvun mukaan hyvän ja pahan tiedon tunteminen toi mukanaan sen, että miehen ja naisen sekä ihmisen ja luomakunnan välinen suhde vääristyi. Miehen ja naisen välinen suhde muuttui vallankäytöksi ja alistamiseksi: nainen tuntee halua mieheen ja mies pitää tätä vallassaan (1. Mooses 3:16). Lasten synnyttäminen, äitiys, joka on Jumalan lahja naiselle, muuttui kivuliaaksi ja vaaralliseksi, luomakunnan viljeleminen ja varjeleminen taas loppumattomaksi raadannaksi (1. Mooses 3:18-19). Työ ja

seksuaalisuus, Jumalan kauniit lahjat ja aikuisten tärkeimmät itseilmaisun tavat, muuttuivat kirouksiksi.

Kristillinen perinne on usein tulkinut Jumalan sanat eräänlaiseksi lopulliseksi tuomioksi, niin että orjantappurat ja ohdakkeet sekä puolen ihmiskunnan alistaminen olisivat jotenkin muuttumattomia asioita. Miehen ja naisen välistä alistussuhdetta on usein kutsuttu ”luomisjärjestykseksi”. Kuitenkin Jumalan sanat 1. Mooseksen kirjan 3. luvussa osoittavat, että kyseessä on itse asiassa luomisjärjestyksen vääristymä. Alussa ei ollut vihollisuutta luonnon ja ihmisen välillä, ei lohdutonta raadantaa päättymättömässä työssä eikä myöskään vallankäyttöä miehen ja naisen välillä. Rangaistusmääräysten sijasta Jumalan sanat voidaankin ymmärtää eräänlaisiksi oraakkelilausumiksi, jotka kertovat siitä, millainen maailma on: Työ voi olla loppumaton raadantaa, synnytys koskee ja mies voi alistaa naista.

Eeva katoaa Raamatun lehdistä synnytettyään Setin, hänen myöhemmistä vaiheistaan ei kerrota. Vaikka Eeva väistämättä olikin myös historian ensimmäinen isoäiti, ei hänen mummin vuosistaan sanota sanaakaan. Eevan varjo, hänen maineensa, heijastuu kuitenkin naisten elämässä vieläkin.

Saara

Saara on 1. Mooseksen kirjassa patriarkka Aabrahamin puoliso ja Israelin kansan kantaäiti. Hän lähti yhdessä miehensä kanssa Kaldean Urista kohti tuntematonta tulevaisuutta, Jumalan lupaamaa uutta kotimaata. Jumala oli luvannut hänelle luvuttoman määrän jälkeläisiä, mutta silti hänen elämänsä varjosti pitkään lapsettomuuden tuska ja häpeä. Vasta 90 vuoden ikäisenä Saara synnytti pojan, lisäksi. Saara kuvataan yhtäältä vallan alaisena, toisaalta vallan käyttäjänä. Hän joutui jättämään kotinsa ja perheensä miehensä käskystä, ja matkalla mies esitteli hänet kahdesti sisarenaan ja luovutti hänet toisen miehen vaimoksi pelastaakseen itsensä. Toisaalta Saara itse käytti hyväkseen orjattartaan Haagaria. Hän antoi Haagarin miehelleen, jotta tämä tekisi hänelle lapsen. Saatuaan oman lapsen Saara karkotti orjattaren poikineen autiomaahan, jottei hänen lapsellaan olisi kanssaperijää ja kilpailijaa. Saara haudattiin Israelin maahan. Israelin kansa pitää itseään Saaran jälkeläisinä.

2. Saara

1. Mooseksen kirja 12-23

Aabrahamin vaimo Saara – joka aluksi tunnetaan nimellä Sarai – on eräs monista Raamatun naisista, joille lapsen saaminen näytti olevan mahdotonta. Kuitenkin Jumala itse oli luvannut hänelle lapsen, peräti luvuttoman määrän jälkeläisiä, jo kutsuessaan hänet ja Aabrahamin valitun suvun kantaisäksi ja –äidiksi (1. Mooses 12:1-3). Jumala ei kuitenkaan kiirehtinyt lupauksensa täyttämistä. Lupauksen päivästä Kaldean Urissa meni 25 vuotta, ennen kuin Saara synnytti poikansa lisakin. Tuolloin Saara itse oli 90-vuotias, ja hänen miehensä Aabraham jo sadan vuoden ikäinen (1. Mooses 21:1-7).

Muinaisen Lähi-idän kulttuurissa lapsettomuus oli aina naisen vika. Kulttuurissa, jossa naisen tärkein tehtävä on poikalapsen, perillisen synnyttäminen, lapsettomuus oli naiselle sekä henkilökohtaisen surun että julkisen häpeän aihe. Jo ensimmäinen asia, joka Saarasta Raamatussa kerrotaan, on se, ettei hän kyennyt saamaan lasta (1. Mooses 11:30). Eikä Jumalan lupauskaan tuntunut tekevän tyhjäksi lapsettomuuden tuskaa.

Kekseliäänä naisena Saara löysi keinon: hän päätti antaa orjattarensa Haagarin Aabrahamin vuoteeseen. Ehkä Jumalan tarkoitus olikin, että pariskunta saisi lapsia sijais-synnyttäjän avulla (1. Mooses 15). Suunnitelma onnistuikin sikäli, että Haagar tuli raskaaksi ja synnytti pojan, Ismaelin. Samalla talouden rauha kuitenkin järkkyy. Haagar alkoi halveksua lapsetonta emäntäänsä, ja Saara kuritti tätä, niin että Haagar joutui pakenemaan autiomaahan. Vaikka hän palasikin takaisin, eivät naisten välit ilmeisesti koskaan korjaantuneet. Aabraham taas vetäytyi koko tilanteesta ja jätti lapsensa äidin Haagarin vaimonsa mielivallan alle.

Myöhemmin kerrotaan, miten Jumalan kolme enkeliä saapuvat Aabrahamin ja Saaran luo Mamren tammistossa ja lupaavat heille vihdoin, lapsettomuuden vuosikymmenten jälkeen, pojan syntymän (1. Mooses 18:10-15). Saara, jo ammuin hedelmälliset vuotensa ohittanut, vastaa Jumalan lupauksen naurulla. Saaran nauru voi olla merkki epäuskosta ja huvittuneisuudesta, mutta sen takana voi olla myös katkeruutta ja väsymystä. Nytkö Jumalan mielestä oli oikea aika toimia?

2. Saara

Oman lapsen saaminen tuo Saaran elämään takaisin ilon ja naurun, mutta se ei poista hänen kateuttaan ja mustasukkaisuuttaan Haagara ja tämän poikaa Ismaelia kohtaan. Nyt, oman lapsen synnyttyä, toisen naisen lapsi tuntuu uhalta. Saaran vaatimuksesta Aabraham karkottaa oman lapsensa äiteineen aavikolle, inhimillisesti katsottuna varmaan kuolemaan (1. Mooses 21:8-21). Jumala tosin pelastaa äidin poikineen, mutta vihamielisyys jää lisäkin ja Ismaelin sekä heidän jälkeläistensä välille.

Saara tuntuu olevan samaan aikaan vallan alainen ja vallan käyttäjä, alistettu ja alistaja. Pitkään hän tuntuu olevan vain Aabrahamin ja Jumalan toiminnan mykkä kohde. Ei häneltä kysytä, haluaako hän lähteä vanhoilla päivillään miehensä mukana pois kodistaan ja perheestään, kohti tuntematonta tulevaisuutta, vain miehensä saaman lupauksen kantamana. Matkan aikana aviomies luovutti hänet kahdesti mukasarenaan toisen miehen vaimoksi pelastaakseen oman nahkansa (1. Mooses 12:10-20; 20:1-13). Toisaalta Saara itse toimi julmasti ja epäinhimillisesti omaa orjatartaan kohtaan. Kova maailma oli ehkä tehnyt Saarastakin kovan.

1

2

3

4

5

6

7

8

Ruut

Ruut on kuningatar Esterin ohella ainut nainen, joka on saanut Raamattuun oman kirjan. Ruut oli moabilainen nainen, joka meni naimisiin israelilaisen miehen kanssa. Mieheensä kuoltua hän muutti yhdessä anoppinsa Noomin kanssa Beethemiin, Juudeaan, josta Noomi oli kotoisin. Alun perin vierasmaalainen ja vierasuskoinen Ruut valitsi siis kansakseen Israelin, maakseen Israelin maan ja Jumalukseen Israelin Jumalan. Asetuttuaan asumaan Beethemiin Ruut elätti itseään ja anoppiaan keräämällä pellon pientareille jätettyä viljaa, kunnes hän avioitui miehensä kaukaisen sukulaisen Boaksen kanssa. Ruut sai pojan, Obedin, josta tuli kuningas Daavidin isoisä. Näin Ruutista tuli myös Jeesus Nasaretilaisen kantaäiti.

SINAPIN LEIRIKESKUS

RAAMATUN NAISETPOLKU

3. Ruut

Ruutin kirja

Ruut on kuningatar Esterin ohella ainoa nainen, joka on saanut Raamattuun oman nimikkokirjansa. Ruutin kirja sisältää pienen ja idyllisen kertomuksen, joka sijoittuu Israelin historiassa tuomarien aikaan. Se kertoo moobilaisen Ruutin tarinan, mutta samalla se kertoo Israelin tulevan kuninkaan Daavidin suvun tarinaa. Kuningas Daavidin kautta Ruutin tarina linkittyy myös osaksi Jeesus Nasaretilaisen syntyhistoriaa (Matteus 1:5).

Ruut kuuluu Rahabin ja Taamarin ohella Jeesuksen ulkomaalaisiin, siis ei-israelilaisiin esiäiteihin, jotka olivat valinneet Israelin kansan omaksi kansakseen ja Israelin Jumalan omaksi Jumalakseen. ”Sinun kansasi on minun kansani ja sinun Jumalasi on minun Jumalani.” sanoo Ruut israelilaiselle anopilleen Noomille (Ruut 1:16). Tämän kaltainen käytös ei ollut tavallista tuon ajan maailmassa. Ei ollut tavallista eikä oikein sopivaakaan, että nainen hylkäsi oman kansansa ja kotimaansa liittyäkseen toiseen kansaan. Ruut oli itsenäinen ja omapäinen nainen.

Anopin ja miniän välit kuvataan usein ongelmallisiksi. Ruutin ja hänen anoppinsa Noomin suhde oli sen sijaan syventynyt vuosien mittaan ystävyudeksi ja luottamukseksi. Vanhemman Noomin ja nuoremman Ruutin ystävyys kuvataan sävyillä, jotka yleensä liitetään avioliittoon: ”Minne sinä menet, sinne minäkin menen, ja minne sinä jätät, sinne minäkin jään. Rangaiskoon minua Jumala nyt ja aina, jos muu kuin kuolema erottaa minut sinusta” (Ruut 1:16-17) Tämä on kahden ihmisen tasa-arvoisuuteen ja keskinäiseen luottamukseen perustuva suhde. Aiemmin anopin ja miniän välinen suhde oli ehkä ollut hierarkkinen, mutta jäämällä vapaaehtoisesti anoppinsa tueksi Ruut osoitti, että kyseessä oli hänen vapaa, oma päätöksensä.

Ruutin anoppi Noomi oli kotoisin Juudean Beetlehemistä, ja sinne naiset asettuivat asumaan. Ruut osoittautui toime-
liaksi ja neuvokkaaksi. Hän hankki ruokaa ottamalla käyttöön köyhien jokamiehen oikeuden: Mooseksen lain mukaan viljaa ja viinisatoa korjattaessa ei saanut olla turhan tarkka, vaan pientareella kasvanut ja maahan varissut sato tuli jättää köyhien ja muukalaisten korjattavaksi (3. Mooseksen kirja 19:9-10). Ruut elätti itsensä ja anoppinsa tätä satoa korjaamalla.

Eräänä päivänä Ruut sattui erään Boas-nimisen miehen pellolle. Mies kohteli Ruutia ystävällisesti ja huolehti siitä, että hänellä on riittävästi korjattavaa eikä hän joutunut muiden poimijoiden kiusaamisen kohteeksi. Kun Noomi kuuli tästä, hänen mieleensä tuli ovela suunnitelma. Boas oli nimittäin hänen edesmenneen miehensä Elimelekin sukua, kaukaista tosin, mutta siltikin läheisin miespuolinen sukulainen. Tämä teki hänestä Ruutin sukulunastajan. Sukulunastaja, goel, oli miespuolinen sukulainen, jonka velvollisuus oli lunastaa ja saattaa menetetty omaisuus takaisin alkuperäiselle omistajaperheelle. Ruutin kirjassa vainajan leski rinnastetaan omaisuuteen. Noomin ajatus oli, että Ruut tarjoaa omaisuuden, siis itsensä, Boakselle puolisoiksi, jotta tämä turvaisi hänen tulevaisuutensa.

Noomi käski Ruutin peseytyä ja kaunistautua ja sen jälkeen hiipi yön pimeydessä Boaksen peiton alle. Boas heräsi yöllä tuntematon nainen vierellään, eikä tilanne tuntunut hänestä lainkaan epämieluisalta. Ilmaistuaan henkilöllisyytensä Ruut pyysi Boasta levittämään ylleen viittansa liepeen. Tämä oli vanha tapa ulottaa omaisuusvaatimus koskemaan jotakuta ihmistä ja samalla ottaa tuo ihminen suojelukseensa. Kun Boas levitti viitanliepeen Ruutin ylle,

hän samalla otti tämän vaimokseen. Vähän myöhemmin avioliitto vahvistettiin asianmukaisesti lainvoimaiseksi kaupunginportin kokouspaikalla, jossa siviilioikeudelliset asiat päätettiin.

Ruut ja Boas menivät naimisiin, ja heille syntyy poika, Obed, Daavidin isoisä. Seuraamalla anoppiaan tämän kotimaa-han Ruut löysi onnen, josta hän ei ehkä osannut enää edes unelmoida. Hän sai pojan, josta kerran oli tuleva messiaan kantaisä. Myös Noomi löysi elämälleen uudelleen sisällön ja tarkoituksen. Hänestä tuli pienen Obedin hoitaja, ja naapuruston naiset kuuluttivatkin iloisena: "Noomi on saanut pojan!" (Ruut 4:17)

1

2

3

4

5

6

7

8

Ester

Ester on omaa nimeään kantavan kirjan päähenkilö. Ester oli kaunis juutalaisnainen, joka avioitui Persian suurm kuningas Xerxeen kanssa. Hän joutui kuitenkin salaamaan juutalaisen syntyperänsä. Maassa syttyi juutalaisvaino, ja koko valtakunnan juutalaisväestö oli joutumassa tuhon omaksi. Rohkealla asiaan puuttumisellaan kuningatar Ester pystyi estämään kansaansa vastaan punotun salahankkeen toteutumisen. Hänet on kuvattu itsenäisenä, rohkeana ja neuvokkaana naisena, joka on valmis käyttämään hyväkseen sekä kauneuttaan että asemaansa puolustaakseen omaa kansaansa. Juutalaisuuden iloista puurim-juhlaa vietetään kansaa kohdanneen vainon torjumisen muistoksi.

SINAPIN LEIRIKESKUS

RAAMATUN NAISETPOLKU

4. Ester

Esterin kirja

Esterin kirja on toinen Raamatun naisen mukaan nimetyistä kirjoista. Kirja lienee alun alkaen ollut kaunokirjallinen teos, novelli, jonka ei ole tarkoitukseen kuvata aitoja historiallisia tapahtumia. Kirjan tapahtuman sijoittuvat Persian suurkuningaan Xerxeen aikaan, 486-465 eKr. Kirjan päähenkilö Ester on Persian hovissa elävä kaunis juutalaisnainen, jonka kohtalo vei asemaan, jossa hän pystyi pelastamaan kansansa uhkaavalta perikadolta.

Kirjan alussa kuvataan suurkuningaan hovissa vietettyjä prameita juominkeja, joiden tarkoituksena on korostaa kuningaan hovin loistoa ja rikkautta. Juhlissa kuningas päätyi vieraittensa kanssa rahvaanomaiseen kiistaan siitä, kenen vaimo on kaunein. Hän määräsi puolisonsa, kuningatar Vastin, tuotavaksi miesten keskelle, jotta nämä näkisivät hänen ylivertaisen kauneutensa. Omanarvontuntoinen Vasti kuitenkin kieltäytyi, hän ei suostunut olemaan humalaisten miesten leikinlaskun kohteena. Loukkaantunut kuningas otti vaimostaan eron. Jotta vaimon kapina ei pääsisi järkyttämään yhteiskunnan perusteita, hän sääti lain, jonka mukaan ”jo-

kaisen miehen tulee olla herra talossaan” (Ester 1:20). Samalla kuningas tuli varmistuneeksi siitä, että hänen vaimonsa tottelemattomuus tuli koko valtakunnan tietoon.

Kuningas löysi itselleen uuden vaimon, nuoren ja kauniin juutalaisnaisen Esterin, jonka tosin oli salattava syntyperänsä päästäkseen kuninkaan puolisosiksi. Hieman pilke silmäkulmassa kerrotaan, miten kuningas kokosi hoviinsa nuoria ja koskemattomia naisia valtakuntansa kaikista maakunnista, ja miten heille järjestettiin kokonaisen vuoden kestänyt kauneudenhoito, ennen kuin heidät kutsuttiin kuninkaan katsottaviksi. Tulevan vaimon ulkonäkö lienee siis ollut keskeisellä sijalla uuden puolison valinnassa.

Seuraavaksi tarinassa nousee esiin kuningaan hovin virkamies Haman. Virkaurallaan hyvin menestynyt Haman vaati itselleen persialaisen tavan mukaista kunnioitusta eli maahan kumartamista. Esterin juutalainen kasvatusisä Mordokai kuitenkin kieltäytyi, koska hänestä tällainen palvonta kuuluu vain Jumalalle. Raivostunut Haman päätti tuhota koko juutalaisen kansan. Kansanmurhan perusteeksi hän ilmoitti, että juutalainen kansa oli erilainen, se noudatti erilaisia tapoja ja lakeja kuin valtakunnan muut kansat. Myös rahanahneus ja kateus vaikuttivat tähän vihaan.

4. Ester

Kuningas Xerxes, joka esitetään lähinnä kruunulla ja valtikalla koristettuna marionettina, taipui tahdottomasti Hamanin vaatimuksiin. Haman lähetti hänen nimissään valtakunnan kaikkiin osiin käskykirjeen, jonka mukaan koko juutalainen kansa piti tuhota sukupuuttoon adar-kuun 13. päivänä, ja heidän omaisuutensa ryöstää. Joukkotuhon merkiksi Haman antoi pystyttää kuninkaan pihamaalle valtavien hirsipuun, johon Mordokai oli määrä hirttää.

Tässä tilanteessa Mordekai vetosi vastahakoiseen kuningatar Esteriin: Hänen on puhuttava kuninkaalle kansansa puolesta. Esterin oli valittava, halusiko hän olla suurvallan kuningatar vai pienen ja sorretun vähemmistön jäsen. Ester päätti vaarantaa asemansa ja vedota kuninkaaseen. Hän kertoi kansaansa uhkaavasta vaarasta, minkä jälkeen juutalaisvihaaja Haman menetti asemansa. Hädissään tämä rukoili apua juutalaiselta kuningattarelta ja heittäytyi hänen syliinsä. Tilanteeseen saapunut kuningas tulkitsti Hamanin eleen raiskauksen yritykseksi – eikä kuningatar tehnyt eletäkään oikaistakseen kuninkaan väärinkäsitystä.

Juutalaista kansaa uhkaava murhenäytelmä oli torjuttu hovijuonittelujen avulla, mutta vielä seurasi brutaali jälkinäytös. Juutalaisen kansan henkeä tavoitellut Haman hirtettiin samaan hirsipuuhun, johon hän itse oli halunnut ripustaa Mordekain. Kuninkaan nimessä lähti valtakunnan osiin uusi käskykirje, jossa juutalaisia kehoitettiin puolustautumaan ja surmaamaan vainoojansa. Kahden päivän aikana juutalaiset surmasivat 75000 vastustajaansa. Juutalaisten iloista puurim-juhlaa vietetään tuon päivän muistoksi musiikin, tanssin, naamiaisten ja juominkien merkeissä.

Kertomuksen kuluessa Esteristä tulee yhä itsenäisempi. Hän näyttää päässeensä asemaansa suurvallan kuningattarena kohtalon oikusta, mutta sen takana osoittautuukin olevan suuri suunnitelma. Hänestä oli ehkä tullut kuningatar juuri tällaisia aikoja varten (Ester 4:14). Rohkeudellaan ja neuvokkuudellaan Ester pystyi torjumaan kansaansa uhkaavan vaaran. Ikävä kyllä se osoittautui mahdolliseksi vain turvautumalla samanlaiseen julmuuteen ja väkivaltaan kuin mitä Israelin vainoajat halusivat käyttää.

1

2

3

4

5

6

7

8

Magdalan Maria

Magdalan Maria eli Maria Magdaleena on tunnetuin Jeesuksen naispuolisista seuraajista. Kirkollinen perimätieto esittää hänet usein parannuksen tehneenä prostituoituna, mutta tähän ei ole viittausta Uuden testamentin teksteissä. Maria kuvataan sen sijaan Jeesusta seuraavana naispuolisena opetuslapsena, joka myös tukee Jeesusta varoillaan. Jeesuksen sanotaan ajaneen Mariasta pois seitsemän riivaajaa, joten Jeesuksen kohtaamisen on täytynyt olla hänelle parantava, vapauttava ja eheyttävä kokemus. Maria seurasi Jeesusta tämä ristin juurelle. Pääsiäisaamuna hän löysi tyhjän haudan ja kuuli Jeesuksen nousseen kuolleista. Koska Maria julisti Jeesuksen opetuslapsille ylösnousemuksen sanomaa, häntä on usein kutsuttu apostolien apostoliksi. Marialla lienee ollut tärkeä asema varhaisessa seurakunnassa.

SINAPIN LEIRIKESKUS

RAAMATUN NAISETPOLKU

5. Magdalan Maria

Matteuksen evankeliumi 27:54-56

Markuksen evankeliumi 16:9-11

Luukkaan evankeliumi 8:2-3; 24:10-11

Johanneksen evankeliumi 19:25-27; 20:1-18

Magdalan Maria, vanhemman käännöksen mukaan Maria Magdaleena, on yksi kristillisen naisperinteen merkittävimmistä hahmoista. Hän on ollut merkittävässä asemassa niin varhaisen kirkon apokryfisissä evankeliumeissa kuin nykyajan Da Vinci -koodissakin. Myös virallinen valtauoman kirkko on häntä arvostanut. Kirkkoisä Augustinus kutsui häntä ”apostolien apostoliksi”, koska juuri hän toi apostoleille viestin Jeesuksen ylösnousemuksesta.

Magdalan Maria on kirkollisessa perinteessä mielletty usein parannuksen tehneeksi ilotyöksi. Vielä muutama vuosikymmen sitten Irlannin katolinen kirkko piti yllä Magdaleenakoteja, joihin ammatistaan vapautuneet prostituoidut voivat vetäytyä etsimään uuden ja kunniallisemman elämän alkua. Kuitenkaan yksikään Uuden testamentin kohta, joka mainitsee Magdalan Marian, ei pidä häntä ”langenneena naisena”, maksullisesta puhumattakaan.

Maria oli kotoisin Galilean Magdalasta, varakkaasta kylästä Genesaretin järven rannalta. Magdalan kylä oli vaurastunut, paitsi kalastuksella, myös kaupankäynnillä ja purppuravärijäyksellä. Kaupunki oli maalaiseen Galileaan verrattuna hyvin monikulttuurinen; siellä asui useiden eri kulttuurien ja uskontojen edustajia. Myös naisen asema lienee siellä ollut maaseutua vapautuneempi. Ehkä juuri Jeesus nasaretilaisen julistuksen vapaamieliset piirteet puhuttelivat Mariaa perinteistä juutalaisuutta enemmän.

Magdalan Maria kuului siihen varakkaiden naisten ryhmään, joka kulki Jeesuksen mukana ja tuki häntä varoillaan (Luukas 8:3). Jeesuksen kerrotaan karkottaneen hänestä seitsemän riivaajaa (Luukas 8:2). Tämä on mahdollisesti viittaus johonkin mielen tai ruumiin sairauteen. Joka tapauksessa Jeesuksen kohtaamisen on täytynyt olla Marialla vapauttava ja elämää uudistava kokemus. Sen kohtaamisen seurauksena hän jätti kotinsa Magdalassa ja seurasi Jeesusta häntä palvellen.

Magdalan Maria seurasi Jeesusta myös tämän viimeisellä matkalla Jerusalemiin. Marian kerrotaan seisseen jonkin matkan päässä Jeesuksen rististä hänen ristiinnaulitsemisensa jälkeen (Matteus 26:56).

Myöhemmin hän meni sapatin jälkeen ensimmäisen päivän aamuna haudalle, havaitsi haudan tyhjäksi ja Jeesuksen nousseen kuolleista (Johannes 20:1, 14). Juuri kärsimys- ja ylösnousemuskertomuksissa Magdalan Marian rooli on keskeinen. Kaikkien neljän evankelistan mukaan Maria oli ensimmäinen, joka löysi tyhjän haudan, vaikka hänen mukanaan saattoi olla muitakin naisia.

Magdalan Marian teko osoittaa suurta rohkeutta. Jeesuksen miespuoliset oppilaat olivat paenneet kuka minnekin, ja hyvästä syystä. Ristiinnaulittujen sureminen tai heidän hautaamisensa oli kiellettyä; näihin syyllistynyt saatettiin itsekin teloittaa. Marian naiseuskaan ei tarjonnut suojaa, sillä myös naisia ja lapsia saatettiin ristiinnaulita. Myös haudalle meneminen oli vaarallista samasta syystä. Marian teko kertoo siis myös suuresta kiintymyksestä ja rakkaudesta.

Johannes kertoo Magdalan Marian itkeneen haudalla niin, ettei hän edes tunnistanut ylösnoussutta Jeesusta, ennen kuin hän puhutteli tätä (Johannes 20:11-14). Maria oli menettänyt läheisen ystävän ja samalla toivon uudesta tulevaisuudesta. Jos Jumala antoi Vapahtajan kuolla, hän

jätti samalla maailman pimeyden valtaan, vailla oikeudenmukaisuutta ja rauhaa. Köyhien toivo saada elää joskus vapaana ja suoraselkäisenä, ilman demoneja, oli kuollut. Ylösnousemuksen todellisuus kertoi kuitenkin, ettei ihmiskunnan tulevaisuus ollut pimeä. Se oli päinvastoin muutunut valoisaksi. Jeesus antaa Marian tehtäväksi kertoa pelokkaille apostoleilleen, mitä hän on haudalla nähnyt ja kuullut (Johannes 20:17).

Magdalan Maria katoaa evankeliumeista heti ylösnousemuskertomusten jälkeen. Hänen on arveltu toimineen varhaisen kirkon johtajana yhdessä Pietarin kanssa, todistaneen uskostaan, vieden evankeliumia eteenpäin ja tehden lähetystyötä. Tästä ei kuitenkaan löydy mainintaa Uuden testamentin evankeliumeista, vain Uuden testamentin ulkopuolisen kirjoituksen antavat viittauksia tähän suuntaan. Nasaretin Jeesuksen vahva naisseuraaja, apostolien apostoli, jäi myöhemmän kirkollisen kehityksen varjoon.

Nimetön nainen

Nimetön nainen, joka voiteli Jeesuksen jalat, esiintyy kaikissa neljässä evankeliumissa. Hän voiteli Jeesuksen jalat arvokkaalla nardusvoiteella ja kuivasi ne hiuksillaan. Tämä oli hänen tapansa osoittaa kiitollisuutta ja rakkautta Jeesukselle. Tästä rakkauden osoituksesta liikuttunut Jeesus totesi, että kaikkialla, missä evankeliumia saarnataan, tullaan muistamaan myös naisen teko. Kuitenkaan naisen nimi ei ole säilynyt jälkipolville. Evankeliumeiden mukaan nainen voiteli Jeesuksen jalat vain vähän ennen tämän kuolemaa, ja Jeesus itse sanoi, että tämä tapahtui hänen hautaamistaan varten. Nimetön nainen oli siis ilmeisesti ymmärtänyt muita Jeesuksen seuraajia paremmin, että hänen oli käytävä kuolemaan täyttääkseen tehtävänsä.

6. Nimetön ja unohtumaton nainen

Matteuksen evankeliumi 26:6-13

Markuksen evankeliumi 14:3-9

Luukkaan evankeliumi 7:36-50

Johanneksen evankeliumi 12:1-8

Kertomus naisesta, joka voitelee Jeesuksen tämän matkalla Jerusalemiin, siis vain hieman ennen tämän kuolemaa, sisältyy kaikkiin neljään evankeliumiin, tosin kertomusten yksityiskohdat vaihtelevat paljon. Jeesusta liikuttaa se palvelus, jonka nainen hänelle tekee, ja hän lausuu suuret sanansa: ”Totisesti, kaikkialla maailmassa, missä ikinä evankeliumin sanoma julistetaan, tullaan muistamaan myös tämä nainen ja kertomaan, mitä hän teki.” (Matteus 26:13). Silti yksikään evankelista ei mainitse naisen nimeä! Edes Jeesuksen ylevä profetia ei voinut estää hänen nimensä jäämistä unhoon. Tämä kertoo kovin valitettavalla tavalla naisten paikasta varhaisessa kristikunnassa.

Luukkaan kertomus Jeesuksen voitelemisesta lähtee siitä, että nainen oli prostituoitu (Luukas 7:37). Hänen kertomuksessaan korostuu erityisesti naisen syntisyys ja hänen saamansa anteeksianto. Muut evankelistat eivät tätä mainitse, mutta heidänkin kertomuksissaan käy ilmi, että tilanteeseen

liittyi jotain pahennusta herättävää ja kyseenalaista. Nainen käyttäytyi sopimattomasti, hyvän käytöksen ja maun rajoja uhmaten.

Kertomus sijoittuu pieneen Betanian kylään Jerusalemin liepeille. Jeesus on asettunut aterialle spitaalia sairastaneen Simonin taloon. Kesken aterialla seurueeseen tunkeutuu tuntematon nainen, joka toimii huomiota herättävän julkealla tavalla. Jo aterioivien miesten seuraan tunkeutuminen oli sopimatonta, enintään talon emännän voitiin ajatella olevan tilanteessa läsnä. Nainen ei lausu sanaakaan, mutta hän toimii rajoja rikkoen. Hän astuu Jeesuksen luo ja koskettaa tämän jalkoja. Jeesuksen jalat kostuvat naisen kyynelistä, minkä jälkeen tuntematon nainen kuivaa ne hiuksillaan ja voitelee ne kallisarvoisella tuoksuöljyllä (Matteuksen ja Markuksen mukaan hän tosin voiteli Jeesuksen pään, ei jalkoja). Ei ollut soveliasta naisen koskettaa miestä julkisella paikalla, erityisesti ei vierasta miestä. Hiusten avaaminen yleisellä paikalla voitiin nähdä merkinä moraalittomuudesta. Jalkojen voiteleminen olisi kuulunut palvelijan tai ehkä emännän tehtäviin, eikä ollut soveliasta naisen ylpeillä omaisuudellaan, kuten kallisarvoisella tuoksuöljyllä.

6. Nimetön ja unohtumaton nainen

Naisen käyttämän tuoksuöljyn arvoksi mainitaan 300 denaaria (Markus 7:5; Johannes 12:5). Tämä oli tuon ajan maatyöläisen vuosipalkka. Näin arvokas öljy olisi kuulunut kuninkaiden tai ruhtinaiden palatseihin, ei juutalaismiehen yksinkertaiseen kotiin. Nainen haluaa kuitenkin antaa kaiken, hän ei laske kustannuksia. Muut läsnäolijat yrittävät karkottaa naisen Jeesuksen luota paheksumalla ja sättimällä, mutta hän ei välitä siitäkään. Hän haluaa vain olla Jeesuksen luona ja osoittaa rakkauttaan. Syvä kiintymys huokuu esiin tämän kertomuksen yksityiskohdista.

Evangelistat sijoittavat tämän viehättävän kertomuksen juuri ennen Jeesuksen kärsimystä ja kuolemaa. Jeesus itse sanoo, että nainen voiteli hänet hautaamista varten (Johannes 12:7). Jos näin oli, oli tämä nimetön nainen ymmärtänyt Jeesuksen sanoman ja kohtalon paremmin kuin yksikään hänen miespuolisista apostoleistaan, jotka eivät halunneet kuulla mitään kärsimyksestä ja kuolemasta. Nainen halusi jo ennen Jeesuksen kuolemaa osoittaa hänelle sitä kunnioitusta, joka yleensä osoitettiin vasta kuolleelle. Ehkä hän halusi kertoa Jeesukselle, että hänen ei tarvitse käydä kuolemaansa yksin ja unohdettuna.

Kanaanilainen nainen

Kanaanilainen nainen, joka pyysi Jeesukselta apua sairaalle tyttärelleen, esiintyy Markuksen ja Matteuksen evankeliumeissa. Nainen on kuvattu hätääntyneenä ja epätoivoisena, hän etsi apua lapselleen, joka kärsii kovin. Jeesus torjui hänet kuitenkin yllättävän jyrkin sanoin.

Jeesus sanoo, ettei hänen ole lupa auttaa ulkomaalaisia: *”Ei ole oikein ottaa lasten leipää ja heittää sitä koiranpenikoille.”* Nainen myönsi Jeesuksen sanat oikeiksi, mutta pyysi silti edes armon muruja ahdinkoonsa. Naisen uskosta ja luottamuksesta liikuttunut Jeesus muutti mieltään ja paransi naisen tyttären. Nainen onkin esitetty nimenomaan uskon esikuvana.

Toisaalta voimme kysyä, onko hän myös muistutus armon rajattomuudesta. Jos Jeesus oli valmis muuttamaan mielensä ja antamaan armoansa yli inhimillisten raja-aitojen, eikö meidänkin tulisi olla valmiita samaan.

7. Kanaanilainen nainen

Matteus 15:21-29

Markus 7:24-30

Aivan kuten voitelukertomusten nainen, on tämänkin kertomuksen nainen jäänyt Raamatun lehdillä nimettömäksi. Edes hänen kansallisuudestaan ei olla varmoja. Matteuksen mukaan hän oli kanaanilainen, Markuksen mukaan taas Syyrian foinikialaisia. Se on varmaa, että hän ei ollut israelilainen. Ennen kaikkea selväksi tulee se, että hän on epätoivoiseen tilanteeseen joutunut äiti, äiti, jonka tytär oli vakavasti sairas.

Naisesta ei kerrota mitään muuta. Emme tiedä, oliko hänellä perhettä, oliko muita lapsia tai aviomiestä, vai oliko mies kenties jättänyt hänet ja sairaan lapsen. Emme tiedä sitäkään, mikä oli naisen asema hänen yhteisössään; oliko hänellä ystäviä, joilta saada tukea, vai oliko hänet jätetty yksin. Maininta siitä, että naisen tytärtä vaivasi saastainen henki, saattaa hyvin viitata jälkimmäiseen mahdollisuuteen. Jeesuksen aikaan ajateltiin yleisesti, että monenlaiset henkiset ja ruumiilliset sairaudet olisivat riivaajien aiheuttamia. On selvää, että naisen tytärtä vaivannut sairaus oli pitkäaikainen ja vakava.

Nainen lähestyi Jeesusta tämän ollessa kulkemassa Tyrokseen ja Sidonin seudulla. Jeesus oli siis kaukana kotoaan, nykyisen Libanonin rannikolla. Juutalaisten ja kanaanilaisten suhteet olivat vuosisataisten epäluulojen leimaamia. Kummatkin kansat pitivät toisiaan vääräuskoisina ja –rotuisina. Kanaanilainen nainen ylitti siis epätoivoissaan monta raja-aitaa, kun hän tuli Jeesuksen luo, heittäytyi tämän jalkojen juureen ja huusi: ”Herra, Daavidin poika, armahda minua!”

Yllättävää kyllä, Jeesus ei tässä kertomuksessa näytä olevan lainkaan näin valmis työntämään syrjään uskonnollisia ja kansallisia rajoja. Hän torjuu naisen pyynnön, jopa harvinaisen töykein sanoin: ”Ei ole oikein ottaa lapsilta leipä ja heittää se koiranpenikoille.” Koiraksi solvaaminen on eräs suurimpia loukkauksia, jonka Lähi-idän kulttuurissa voi toiselle lausua. Opetuslapsilleen Jeesus vielä vakuutti: ”Ei minua ole lähetetty muita kuin Israelin kansan kadonneita lampaita varten.”

Meidän on hankala ymmärtää, miksi Jeesus käyttäytyi näin torjuvasti, olihan hän yleensä valmis kohtaamaan sääliä ja auttavasti apua tarvitsevan lähimmäisensä. Kanaanilainen nainen oli vierasmaalainen, mutta niin oli se roomalainen sadanpäämieskin, jolle Jeesus lupasi auliisti apuaan (Matteus 8:5-13). Väistämättä tuleekin kysyneeksi, olisiko Jeesus juuri tässä kohden ollut oman aikansa sukupuolisten ennakkoluulojen vanki. Vierasmaalainen nainen ei ollut niin tärkeä autettava kuin vierasmaalainen mies.

Joka tapauksessa kanaanilainen nainen ei hellyttä, hänen epätoivonsa on niin suuri. Hän jopa myöntää Jeesuksen solvauksen oikeaksi. Hän ei ala loukkaantuneena puolustaa itseään ja kansaansa. Ei lapsilta tulekaan riistää leipää, mutta onhan koiranpenikoillakin oikeus syödä niitä muruja, jotka pöydältä putoavat. Eihän hän kokonaista leipää pyydäkään, vaan ainoastaan pieniä muruja, jotka lapsilta putoavat. Tämä luottamus tekee Jeesukseenkin vaikutuksen. ”Suuri on sinun uskosi, nainen! Tapahtukoon niin kuin tahdot.”

Kanaanilaisen naisen kohtaaminen saa Jeesuksen muuttamaan mielensä, mikä ei ole kovin yleistä Uuden testamentin kertomuksissa. Naisen hellittämätön pyyntö ja hänen epätoivosta nouseva nöyryytensä saavat Jeesuksen ymmärtämään, ettei ole oikein, eikä Jumalan mielen mukaista kieltää apua keneltäkään.

Sekä Matteus että Markus korostavat kertomuksessaan kanaanilaisnaisen uskoa. Juuri hänen poikkeuksellisen luja uskonsa sai Jeesuksen hellyttämään. Toisaalta voimme kysyä, halusiko Jeesus antaa opetuslapsilleen opetuksen, paitisi uskon voimasta, niin myös armon rajattomuudesta. Jos hän, Jeesus, oli valmis muuttamaan mielensä ja auttamaan muukalaista, eikö hänen seuraajiensa tulisi olla valmis ajattelemaan asioita uudelta kantilta?

Neitsyt Maria

Neitsyt Maria on kristinuskon tunnetuin naishahmo. Uudessa testamentissa hän esiintyy lähinnä Matteuksen ja Luukkaan joulukertomuksissa. Erityisesti Luukas on kiinnostunut näkemään Jeesuksen syntymän Marian kannalta. Hänen mukaansa enkeli Gabriel ilmestyi Marialle ja kertoi hänelle Jeesus-lapsen syntymästä, mihin Maria ilmoitti olevansa valmis tekemään Herran tahdon. Luukkaalla Maria myös ylistää Jumalaa riemulaululla, jossa hän puhuu Israelin Jumalasta, joka antaa pelastuksen köyhille, kurjille ja sorretuille. Sekä Matteus että Luukas toteavat Marian olleen neitsyt hänen tullessaan raskaaksi. Maria oli ilmeisesti nuori nainen tai vasta tyttö alkaessaan odottaa Jeesus-lastaa. Suostumalla Herran äidiksi hän vaaransi samalla suhteen kihlattuunsa Joosefiin sekä oman julkisen maineensa. Maria oli rohkea ja päättäväinen oman tien kulkija. Myöhemmin käy ilmi, ettei hän aina ymmärtänyt poikansa Jeesuksen elämäntapaa tai käyttäytymistä. Hän kuitenkin seurasi Jeesusta aina tämän ristin juurelle. Maria oli mukana Jeesuksen seuraajien joukossa.

8. Neitsyt Maria

Matteuksen evankeliumi	2:11-21; 12:46-50
Markuksen evankeliumi	3:31-35; 6:3
Luukkaan evankeliumi	1:26-56; 2:4-7, 16-35, 41-51; 8:19-21; 24:10-11
Johanneksen evankeliumi	2:1-5; 19:25-27
Apostolien teot	1:12-14

Neitsyt Maria on tunnetuin Raamatun naishahmoista. Tunnetuksi hänet on tehnyt kirkollinen perinne, ei niinkään hänen keskeinen roolinsa Raamatun teksteissä. Ortodoksisen liturgian mukaan Maria on ”kerubeja kunnioitettavampi ja serafeja verrattomasti jalompi, Neitsyt, Sanan synnyttäjä”. Myös suomalainen kansanperinne on kunnioittanut Mariaa monilla kotoperäisillä, arkielämästä nousevilla nimityksillä. Hänet on tunnettu ”pyhänä emäntänä” tai ”pyhä piika pikkaraisena”. Kaikki nämä nimitykset kertovat kunnioituksesta ja arvonnosta.

Uuden testamentin varhaisin kirjoittaja, Paavali, ei mainitse Mariaa kertaakaan nimeltä. Galatalaiskirjeen 4:4 hän viittaa tähän yksinkertaisesti ”naisena” (tai ”vaimona”). Myös evankeliumeissa Maria mainitaan vain muutaman kerran Vapahtajan syntymäkertomusten ulkopuolella. Johannek-

sen evankeliumissa Maria ylipuhuu Jeesuksen aloittamaan julkisen toimintansa ja muuttamaan veden viiniksi Kaanaan häissä (Johannes 2:1-12). Markuksen evankeliumin (3:21) mukaan Jeesuksen äiti ja muut sukulaiset arvelivat tämän olevan järjiltään (suomalainen käännös kaunistelee sanomalla ”poissa tolaltaan”) ja halusivat hakea hänet takaisin kotiin. Myöhemmin tapaamme neitsyt Marian kärsivänä Kristuksen ristin juurella (Johannes 19:25-27). Apostolien tekojen (1:14) mukaan hän oli Jeesuksen ensimmäisten seuraajien joukossa.

Neitsyt Mariasta kerrotaan ennen muuta Jeesuksen syntymäkertomusten yhteydessä Matteuksen ja Luukkaan evankeliumeiden alkulehdillä. Matteus toteaa yksinkertaisesti, että Joosefin kihlattu Maria tuli raskaaksi Pyhän Hengen vaikutuksesta, ennen kuin kihlapari oli ehtinyt muuttaa yhteen (Matteus 1:18-19). Kunnian miehenä Joosef aikoi purkaa salassa kihlasopimuksen; hän ei halunnut tunnustaa omakseen toisen miehen lasta, mutta ei liioin saattaa morsiantaan häpeään. Enkeli kuitenkin ilmestyi Joosefille unessa ja kertoo Marian tulleen raskaaksi Pyhästä Hengestä. Tämän jälkeen Joosef ottaa Marian puolisoikseen ja tämä synnyttää Jeesuksen (Matteus 1:24).

8. Neitsyt Maria

Vain Luukkaan evankeliumin alkuluvuissa Maria nousee keskeiseksi hahmoksi. Hänen mukaansa enkeli Gabriel ilmestyi Marialle ja kertoi tämän odottavan lasta, josta oli tuleva Messias (Luukas 1:26-38). Alkuhämmästyksestä toivuttuaan Maria vastasi: ”Minä olen Herran palvelijatar. Tapahtukoon minulle niin kuin sanot” (1:38). Myöhemmin Maria synnytti Jeesus-lapsen Betlehemissä (2:7). Luukkaalla Maria viritti myös väkevän kiitosvirren Jumalalle, joka korottaa alhaiset ja syöksee vallanpitäjät istuimiltaan (1:46-55).

Tuon ajan tavan mukaan Marian on tarvinnut olla hyvin nuori nainen, melkein tyttö. Juutalaisnaiset naitettiin Jeesusen aikaan yleensä viisitoistavuotiaana, ja vasta kihloissa ollut Maria lienee ollut vielä tätäkin nuorempi. Nuoresta Mariasta paljastuu rohkea taistelija, joka on valmis toteuttamaan sen, minkä oikeaksi ja Jumalan tahdoksi tuntee. Näin tehdessään hän asettaa alttiiksi tulevan avioliittonsa ja maineensa yhteisön silmissä. Hänestä olisi voinut tulla huono nainen, huorintekijä, jos Joosef ei olisi ottanut häntä luokseen. Marian kertomus on tarina sitkeästä ja rohkeasta oman tien kulkijasta.

Maria tuli tuntemaan äitiyden ilon, mutta myös kaiken tuskankan, joka siihen voi liittyä. Hän ei ilmeisestikään aina ymmärtänyt poikansa valitsemaa elämäntietä ja kutsumusta; piti hän tätä mieleltään järkkyyneenä. Myöhemmin hän joutui katsomaan, miten hänen poikansa kuoli raa’an ja mielettömän väkivallan uhrina. Maria menetti lapsensa monta kertaa, ensin, kun tämä lähti kotoaan ja katkaisi suhteet äitiinsä, sitten lopullisesti Golgatan ristillä. Tähän liittyen kansanhurskaus on kutsunut Mariaa ”tuskien äidiksi”.

Johanneksen evankeliumissa kertoo Jeesusken äidistä seisomassa poikansa ristin juurella. Myöhemmin Apostolien teoissa hän on löytänyt paikkansa Jeesusken seuraajien joukossa. Ehkä hän ristin juurella seisossaan ymmärsi, mistä hänen poikansa elämässä oli lopulta kysymys. Ehkä kuolema antoi takaisin sen, minkä elämä oli riistänyt pois.

Tekijät

Työryhmä

Helvi Lähteenmäki

vammaistyön diakoniatyöntekijä, diakoniakeskus

Katja Suominen

vs.diakoniasihtööri, diakoniakeskus

Elina Lahtonen-Ruoho

kurssikeskuksen hoitaja, Sinapin leirikeskus

Sinikka Laine

diakoniatyöntekijä, Katariinanseurakunta

Susanna Ruokonen

diakoniatyöntekijä, Maarian seurakunta

Marja Ruusu

leirikeskuksista vastaava nuorisosihtööri,

projektipäällikkö, kasvatusasiain keskus

Aineiston tekijät

Helmi

Kaija Vähä-Vahe

lastenohjaaja, varhaiskasvatuksen yksikkö, kasvatusasiain keskus

Lasten Raamattu

Kirsi Koskinen

lastenohjaaja, varhaiskasvatuksen yksikkö, kasvatusasiain keskus

Tiina Hallikainen

varhaiskasvatuksen yksikkö, kasvatusasiain keskus

Merja Forsman

lastenohjaaja, varhaiskasvatuksen yksikkö, kasvatusasiain keskus

Laura Palmu

lastenohjaaja, varhaiskasvatuksen yksikkö, kasvatusasiain keskus

Paratiisi

Merja Auer

pastori, Kaarinan seurakunta

Meditaatio

Päivi Vuorilehto

pastori, retriittityö

Opetuslapset

Jari Laaksonen

pastori, Katariinanseurakunta

Raamatun naiset

Jari Laaksonen

pastori, Katariinanseurakunta

Tekijät

Valokuvat

s. 4	Lotta Numminen
s. 26	Katri Saarela
s. 30	Jussi Vierimaa
s. 36	Jussi Vierimaa
s. 42	Jussi Vierimaa
s. 52	Jussi Vierimaa
s. 62-67	Jussi Vierimaa

Piirroksset

s. 36	Atte Airaksinen
s. 104	Atte Airaksinen

Ulkoasu ja taitto

Jani Käsmä

kasvatusasiain keskus

Paino

Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymän monistamo

Painovuosi

Ensimmäinen painos - 2012

Aineisto netissä

www.sinapinleirikeskus.fi

Turun ja Kaarinan
seurakuntayhtymä

www.sinapinleirikeskus.fi

